

Samorząd Województwa Wielkopolskiego
Wojewódzki Urząd Pracy

Ocena sytuacji na wielkopolskim rynku pracy
i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w 2005 roku

Poznań 2006

Spis treści

Spis treści	2
1. Charakterystyka wojewódzkiego rynku pracy.....	3
1.1. Podstawowe uwarunkowania kształtowania wojewódzkiego rynku pracy	3
1.1.1. Pracodawcy na rynku pracy	5
1.2. Stan i struktura zatrudnienia.....	6
1.2.1. Stan, struktura i dynamika zatrudnienia	6
1.2.2. Zatrudnienie za granicą	7
1.2.3. Współpraca z niektórymi partnerami rynku pracy	9
1.2.3.1. Samorządy lokalne	9
1.2.3.2. Wojewódzka Rada Zatrudnienia	10
1.2.3.3. Biura Karier	10
1.2.3.4. Gminne centra informacji	11
1.2.3.5. Model Partnerstwa Lokalnego	13
2. Charakterystyka bezrobocia	13
2.1. Stan i struktura bezrobocia.....	13
2.1.1. Ocena zmian w poziomie bezrobocia.....	13
2.1.2. Bezrobocie według stażu pracy, czasu pozostawania bez pracy, wieku i wykształcenia oraz rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy	16
2.1.3. Bezrobocie według zawodów.....	22
2.1.4. Sytuacja kobiet na rynku pracy	23
2.1.5. Bezrobocie na terenach wiejskich	24
2.2. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych oraz działania łagodzące skutki bezrobocia	25
2.2.1. Nowe rejestracje i wyłączenia z ewidencji bezrobotnych	25
2.2.2. Oferty pracy	27
2.2.3. Poradnictwo zawodowe.....	28
2.2.4. Aktywizacja bezrobotnych w ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu	31
3. Fundusz Pracy i jego wykorzystanie	35
3.1. Wielkość Funduszu Pracy i struktura jego wydatkowania	35
3.2. Wydatki z Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.....	37
4. Programy aktywizacji zawodowej bezrobotnych o zasięgu wojewódzkim.....	40
4.1. Pierwsza Praca.....	41
4.2. Pierwsza Praca – Pierwszy Biznes	45
4.3. Rowy	46
4.4. Lepsza droga	47
5. Realizacja programów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.....	49
5.1. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	49
5.2. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.....	50
6. Podsumowanie i wnioski.....	51

1. Charakterystyka wojewódzkiego rynku pracy

1.1. Podstawowe uwarunkowania kształtowania wojewódzkiego rynku pracy

1.1.1. Uwarunkowania demograficzne

Istotny wpływ na rynek pracy mają zmiany ludnościowe. Jeden z najważniejszych obecnych trendów demograficznych, prowadzący do zmian struktury wieku pracowników na rynku pracy, dotyczy struktury wieku ludności. Obserwując trendy w strukturze wiekowej ludności Wielkopolski na przestrzeni lat 2000-2005 coraz bardziej widoczne jest zmniejszenie liczby ludności w młodszych przedziałach wiekowych i zwiększenie w starszych, co oznacza, że będzie rósł udział na rynku pracy pracowników starszych, natomiast zmniejszy pracowników młodszych.

Według stanu na koniec czerwca 2005 roku liczba mieszkańców województwa wielkopolskiego wynosiła 3 368,6 tys. osób i stanowiła 8,8% ogólnej liczby ludności kraju. Liczba ludności wzrosła w stosunku do stanu na koniec 2004 roku o 3,2 tys. osób. Niewielki wzrost liczby ludności w granicach 0,1-0,2% rocznie utrzymuje się od paru lat i ma na niego wpływ przede wszystkim przyrost naturalny, wynoszący w I półroczu 2005 roku 1,3.

Z analizy struktury ludności według płci wynika, że przynajmniej od 5 lat utrzymuje się przewaga populacji kobiet nad mężczyznami. Udział kobiet w ogólnej liczbie ludności, według stanu na koniec czerwca 2005 roku wyniósł 51,5% i od 2000 roku pozostawał na niezmiennym poziomie. Zmianie nie ulegała też od 2000 r. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, która kształtowała się na poziomie 106,1%.

Na przestrzeni ostatnich 5 lat zmalała liczba ludności zamieszkałej w miastach, łącznie o 9,1 tys. osób, przy czym tempo spadku z roku na rok ulegało zmniejszeniu. Na koniec półrocza 2005 roku miasta liczyły 1 927,0 tys. mieszkańców, tj. o 0,1% mniej niż na koniec 2004 roku. W zamian rosła liczba mieszkańców wsi, osiągając na koniec I półrocza 2005 roku 1 441,6 tys. osób, co oznaczało wzrost w porównaniu z końcem 2004 roku o 4,2 tys. osób, tj. 0,2%. Na przestrzeni lat 2000-2005 liczba ludności wiejskiej zwiększyła się o 32,4 tys. osób.

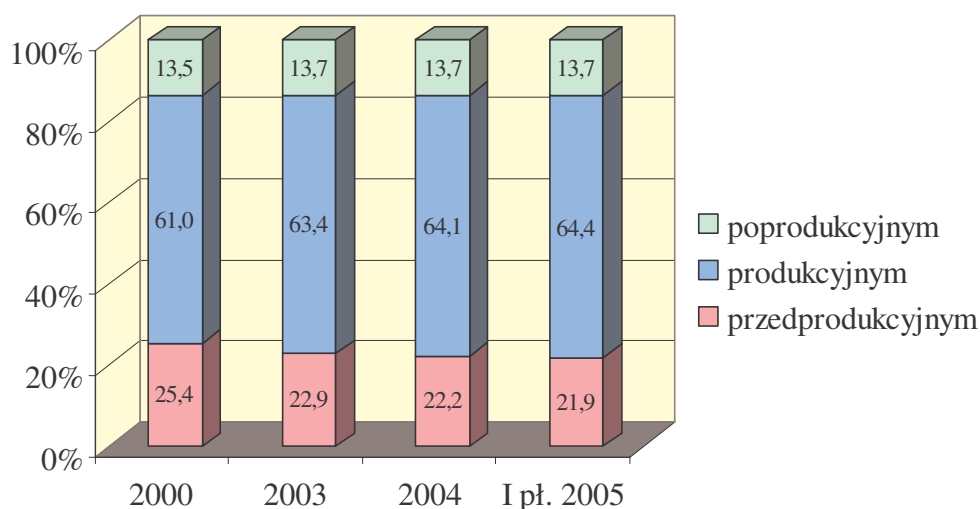
Udział liczby ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności, a więc wskaźnik urbanizacji wyniósł 57,2% i od 2000 roku wykazywał tendencję malejącą.

Przedstawione tendencje świadczą o osłabieniu zjawiska, czy wręcz śladowych jego rozmiarach, odpływu ludności ze wsi do miast, co ma swoje źródło głównie w trudnościach ze znalezieniem zatrudnienia, a także w wyższym przyroście naturalnym na wsi, aniżeli w mieście.

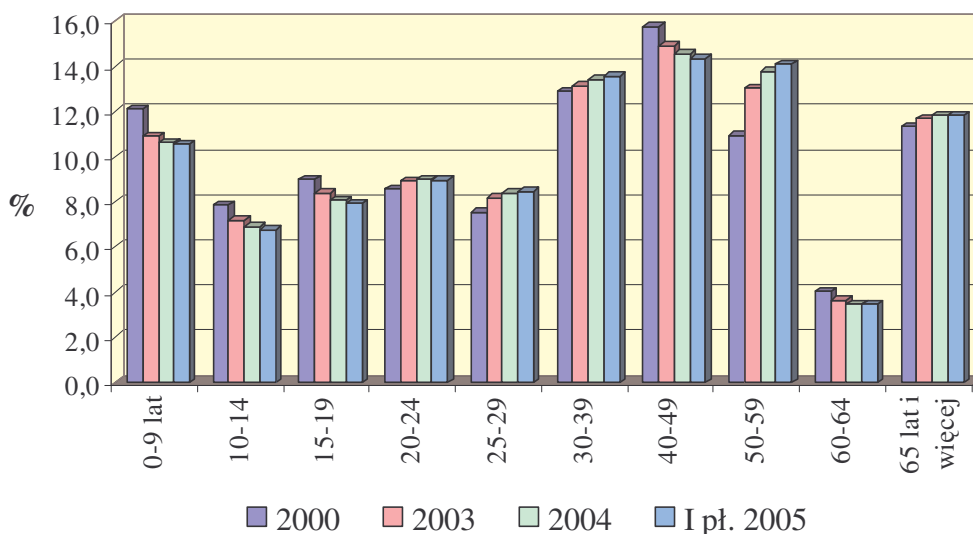
Analiza struktury wiekowej ludności województwa w ujęciu dynamicznym wskazuje, że systematycznie wzrastają potencjalne zasoby pracy oraz postępuje proces starzenia ludności.

W okresie ostatnich lat wzrastał udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, kosztem ludności w wieku przedprodukcyjnym. Udział ludności w wieku produkcyjnym wzrósł na koniec I półrocza 2005 roku do 64,4%, z 64,1% na koniec 2004 roku. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym pozostał na niezmiennym poziomie i wynosił 13,7%. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 21,9%, wobec 22,2% w 2004 roku.

Wykres 1.1. Ludność wg wieku

Wykres 1.2. Ludność wg wieku

Dla pełniejszej analizy sytuacji demograficznej województwa obliczono również wskaźniki tzw. obciążenia demograficznego, przedstawiające relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi.

Wskaźnik będący miarą demograficznej młodości, obrazujący relacje ludności w wieku przedprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym wyniósł na koniec I półrocza 2005 roku 34,0% i zmniejszył się w stosunku do końca 2004 roku o 0,6 punktu procentowego, a biorąc pod uwagę dłuższą perspektywę czasową, tj. koniec 2000 roku zmniejszył się aż o 7,7 punktu procentowego.

Wskaźnik demograficznej starości, charakteryzujący obciążenie ludności w wieku produkcyjnym, ludnością w wieku poprodukcyjnym wyniósł na koniec I półrocza 2005 roku 21,3% i w porównaniu z rokiem 2004 nie uległ zasadniczej zmianie, zmniejszył się o 0,1 punktu procentowego.

1.1.2. Pracodawcy na rynku pracy

W 2005 roku, po okresie zdecydowanie gorszej koniunktury dla pracodawców wzrosło zainteresowanie tworzeniem nowych podmiotów gospodarczych. Należy przypomnieć, że w 2004 roku w Wielkopolsce zanotowano w porównaniu z latami poprzednimi spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej. W roku 2005 ten niekorzystny trend został odwrócony i na koniec III kwartału na terenie województwa w rejestrze REGON zarejestrowanych było 337 709 podmiotów, tj. o 3 204 i około 1% więcej niż na koniec 2004 roku. Zwiększonemu zainteresowaniu tworzeniem nowych firm sprzyjały po części nowe

rozwiązania dotyczące opłacania składek ZUS, a także możliwości pozyskiwania środków na ich uruchamianie w ramach programów finansowanych z EFS oraz z Funduszu Pracy.

Największy bezwzględny przyrost podmiotów w porównaniu z końcem 2004 roku, w aspekcie sekcji EKD, miał miejsce w obsłudze nieruchomości i firm, w budownictwie i pośrednictwie finansowym. Spadła natomiast liczba jednostek zarejestrowanych w sekcjach przemysł oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność.

W strukturze zarejestrowanych podmiotów dominował handel i naprawy – 32%, a następnie obsługa nieruchomości i firm – 15,5%, przemysł – 11,7%, budownictwo – 10,8%.

Trochę ponad 97% wszystkich jednostek to zakłady zaliczane do sektora prywatnego, z których 81,5% prowadzą osoby fizyczne. Podmioty według form organizacyjnych przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 1.1. Podmioty według form organizacyjnych

Wyszczególnienie	Stan na		Przyrost	
	31.12.2004 r.	30.09.2005 r.	liczba	%
Ogółem	334 505	337 709	3 204	101,0
sektor publiczny	9 809	9 992	183	101,9
sektor prywatny	324 696	327 717	3 021	100,9
w tym:				
przedsiębiorstwa państwowe	141	136	-5	96,4
spółki handlowe	19 589	20 333	744	103,8
spółki cywilne	24 636	24 721	85	100,3
spółdzielnie	1 863	1 857	-6	99,7
fundacje	485	535	50	110,3
osoby fizyczne	265 844	267 276	1 432	100,5

1.2. Stan i struktura zatrudnienia

1.2.1. Stan, struktura i dynamika zatrudnienia

Przeciętna liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim w okresie 3 kwartałów 2005 roku wynosiła 509 652 osób i w porównaniu z końcem 2004 roku wzrosła o 16 776 osób, tj. o 3,4%.

W ubiegłym roku wzrosło też o 14 465 osób, tj. o 3,0% przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw i na koniec września 2005 roku wynosiło 489 066 osób. Wzrost przeciętnego zatrudnienia dotyczył wyłącznie sektora prywatnego, w którym to sektorze zwiększyło się ono o 17 924 osoby, tj. o 4,3%. Zmniejszeniu natomiast o 3 459 osób, tj. o 6,1% uległo zatrudnienie w sektorze publicznym.

W strukturze zatrudnienia dominował przemysł z 58,3% udziałem zatrudnionych, a następnie handel – 20,9%. Inne rodzaje działalności w strukturze zatrudnienia stanowiły poniżej 10% i tak: zatrudnieni w budownictwie stanowili 6,6% ogółu, w obsłudze nieruchomości 6,3%, w transporcie 4,0%.

Najwięcej, bo o 6 634 osoby wzrosło zatrudnienie w handlu, a następnie w przemyśle o 4 071 osób. Wysoki przyrost zatrudnienia odnotowano w obsłudze nieruchomości i firm, bo aż o 2 116 osób. Zmniejszeniu natomiast uległa przeciętna liczba zatrudnionych w budownictwie oraz w hotelach i restauracjach.

Z roku na rok umacnia się pozycja sektora prywatnego w kreowaniu zatrudnienia. Jego udział w zatrudnieniu ogółem w sektorze przedsiębiorstw w okresie 3 kwartałów 2005 roku wyniósł 89,1% i był wyższy niż w 2004 roku o 1,1 punktu procentowego.

Informacje o poziomie zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw, w porównaniu z 2004 rokiem, przedstawia poniższe zestawienie.

	Osoby	2004 r. = 100
Ogółem	489 066	103,0
sektor publiczny	53 245	93,9
sektor prywatny	435 821	104,3
w ogółem:		
przemysł	285 047	101,4
budownictwo	32 247	98,4
handel	102 309	106,9
hotele i restauracje	6 146	99,5
transport	19 775	110,1
obsługa nieruchomości	30 807	107,4

1.2.2. Zatrudnienie za granicą

Akcesja Polski do Unii Europejskiej spowodowała wzrost zainteresowania Polaków, w tym również Wielkopolan, migracją zarobkową. Główne tego powody to spowolnienie w końcu lat 90-tych tempa wzrostu gospodarczego, wysoki poziom bezrobocia oraz brak perspektyw i rosnąca frustracja ludzi, którzy nie znaleźli pracy.

Od maja 2004 roku Polacy mogą podejmować pracę w Wielkiej Brytanii, Irlandii, Szwecji, a na całym obszarze Unii Europejskiej obowiązuje swobodny przepływ usług. Poza możliwościami indywidualnych wyjazdów w celu poszukiwania pracy, korzystaniem z ofert pracy pozyskanych przez agencje pracy zagranicznej, bądź agencje pracy tymczasowej, mieszkańcy Wielkopolski mogli za pośrednictwem Wojewódzkiego Urzędu Pracy korzystać z ofert pracy przekazywanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz z ofert pracy

z sieci EURES. Sieć ta pozwala na wymianę informacji m.in. o wolnych miejscach pracy pomiędzy publicznymi służbami zatrudnienia państw EOG.

W 2005 roku Wojewódzki Urząd Pracy dysponował 690 ofertami pracy zagranicznej, w tym 305 z sieci EURES. Na oferty te ubiegało się łącznie 3 670 osób, z których 972 stanowiły kobiety. Największe zainteresowanie przedstawionymi ofertami wykazywały osoby w wieku 18-40 lat – 2 715 osób, a następnie w przedziale wiekowym 40-50 lat – 807 osób. Oferty te były skierowane przede wszystkim do ludzi młodych, przedstawicieli określonych profesji, legitymujących się znajomością języków obcych.

Oferty pochodziły m.in. z takich krajów jak: Irlandia, Wielka Brytania, Hiszpania, Francja, Niemcy, Grecja, Cypr, Norwegia, Włochy, Szwecja, Dania i dotyczyły głównie zatrudnienia w takich branżach jak: budowlana, gastronomiczna, spożywcza, rolna, hotelarska, metalowa, transportowa, medyczna.

W 2005 roku kontynuowana była sezonowa migracja zarobkowa do Niemiec oraz realizowane były umowy o pracę w Niemczech jako tzw. pracownik-gość. Podstawę prawną do tego rodzaju migracji dawały umowy międzyrządowe zawarte jeszcze w 1990 roku.

W ramach umów sezonowych z województwa wielkopolskiego wyjechało do Niemiec 32 489 osób, głównie mężczyzn – 64,3%, w większości zamieszkałych na wsi – 65,6%. Pracę podejmowali głównie ludzie młodzi w przedziale wieku 18-34 lat – 56% ogółu, w przedziale wieku 35-54 lata – 41,6%.

Do pracy w Niemczech wyjeżdżali bezrobotni – 9 492 osoby, ale wcale nie miała być też grupa osób pracujących – 8 818 osób. Sporą liczebnie grupę stanowili też rolnicy – 5 616 osób oraz nigdzie nieubezpieczeni – 4 958 osób.

Najwięcej, bo 15 663 osoby zatrudnione były w rolnictwie, a następnie w ogrodnictwie – 11 983 osoby, przy uprawie winorośli – 1 468 osób, hotelarstwie i gastronomii – 834 osoby.

Migracja zarobkowa do Niemiec ma charakter wyłącznie krótkookresowy, najwyżej do 3 miesięcy, pracobiorcom nie stawia się specjalnych warunków odnośnie kwalifikacji zawodowych, czy znajomości języka obcego, stąd też ten charakter pracy podejmują osoby o relatywnie niskim poziomie wykształcenia.

W 2005 roku Wojewódzki Urząd Pracy zorganizował Międzynarodowe Targi Pracy w Wielkopolsce – Poznań 2005, które odbyły się we wrześniu na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich. Wystawcami byli doradcy EURES z Czech, Danii, Finlandii, Irlandii, Litwy, Niemiec, Szwecji oraz Wielkiej Brytanii. Na targach zaoferowano około 1 000 stanowisk pracy, które skierowane były m.in. do murarzy, stolarzy, malarzy, tynkarzy,

betoniarzy, kierowców, spawaczy, recepcjonistek, inżynierów oraz nauczycieli. Targi cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem i odwiedziło je około 6 tys. osób.

1.2.3. Współpraca z niektórymi partnerami rynku pracy

1.2.3.1. Samorządy lokalne

Działania Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu w 2005 roku w dużym zakresie oparte były na współdziałaniu z samorządami lokalnymi oraz samorządem województwa.

Ścisła współpraca z samorządami powiatowymi wynikała z działalności prowadzonej na rynku pracy i podstawowego celu, jakim jest poprawa sytuacji na rynku pracy.

W ramach współpracy uczestniczono w odbywanych cyklicznie posiedzeniach Konwentu Starostów, gdzie omawiano m.in. sprawy dotyczące podziału środków na wspieranie lokalnych programów i uczestnictwo w różnych realizowanych projektach, dokonywano oceny bieżącej sytuacji na rynku pracy i podejmowanych środków zaradczych na rzecz jej poprawy.

Uczestniczono również w posiedzeniach Konwentu Dyrektorów Powiatowych Urzędów Pracy, na których wymieniano poglądy i doświadczenia oraz podejmowano różne inicjatywy na rzecz realizacji zadań w sferze rynku pracy.

Dążąc do wzmocnienia współpracy z powiatowymi urzędami pracy, WUP organizował okresowe narady z dyrektorami urzędów. Podczas narad przekazywano i omawiano bieżące sprawy z zakresu działania urzędów pracy, zwłaszcza dotyczące realizacji programów aktywizacji zawodowej bezrobotnych oraz udzielano wyjaśnień dotyczących interpretacji prawa. Organizowane były również szkolenia dla wybranych grup pracowników powiatowych urzędów pracy: pośredników pracy, doradców zawodowych, asystentów Eures, zajmujących się EFS. Łącznie w 2005 roku WUP przeprowadził 19 spotkań dla kadry urzędów powiatowych.

Na zaproszenie lokalnych władz przedstawiciele WUP uczestniczyli w sesjach rad powiatu bądź gminy, gdzie wnoszone były sprawy ze sfery rynku pracy. WUP współpracował również z Sejmikiem Województwa Wielkopolskiego i jego komisjami, a przede wszystkim z Komisją Rodziny, Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego. Na obradach Sejmiku pięciokrotnie poruszane były tematy z zakresu rynku pracy.

1.2.3.2. Wojewódzka Rada Zatrudnienia

Wojewódzka Rada Zatrudnienia jest organem opiniodawczo-doradczym Marszałka Województwa w sprawach rynku pracy. W jej skład wchodzi członkowie powołani przez Marszałka w oparciu o kryteria określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Do listopada 2005 roku Rada składała się z 45 osób. Od 1 listopada skład rady został pomniejszony o 25 członków powołanych z powiatowych rad zatrudnienia.

W 2005 roku na posiedzeniach Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia dyskutowane były różnego rodzaju zagadnienia mające znaczenie dla rynku pracy w Województwie Wielkopolskim. Do najważniejszych tematów, którymi zajmowali się członkowie WRZ, należały:

- kryteria ustalania dla samorządów powiatowych kwot środków Funduszu Pracy na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej,
- opiniowanie tworzenia nowych kierunków nauczania w szkołach województwa,
- kontrola legalności zatrudnienia,
- ocena sytuacji na wielkopolskim rynku pracy,
- ocena sytuacji absolwentów na rynku pracy,
- analiza sytuacji poszczególnych kategorii bezrobotnych,
- wojewódzkie programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych,
- działania na rzecz rynku pracy finansowane z funduszy Unii Europejskiej.

1.2.3.3. Biura Karier

Biura karier są jednostkami działającymi na rzecz aktywizacji zawodowej studentów i absolwentów szkół wyższych. Celem ich działalności jest pomoc tym grupom w funkcjonowaniu na rynku pracy. Do zadań biur należy przede wszystkim udostępnianie informacji o rynku pracy i możliwościach podnoszenia kwalifikacji zawodowych, pozyskiwanie i udostępnianie ofert pracy i staży, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, a także prowadzenie pośrednictwa pracy.

Biura karier zaczęły powstawać w Polsce w latach dziewięćdziesiątych. Od 2002 roku ich funkcjonowanie, zgodnie z Programem „Pierwsza Praca”, wspierane jest poprzez corocznie uruchamiany konkurs o granty na rozwój biur. Efektem czterech edycji konkursu jest wyraźne zwiększenie liczby jednostek działających na wielkopolskim rynku pracy oraz rozszerzenie zakresu podejmowanych zadań.

W wyniku czwartej edycji konkursu w 2005 roku granty na rozwój otrzymało 10 biur z województwa wielkopolskiego. Pomoc służyła rozszerzeniu ich oferty programowej takiej jak: warsztaty szkoleniowe w zakresie prowadzenia własnej działalności gospodarczej i technik poszukiwania pracy, akcje informacyjne, organizacja targów pracy, przygotowanie na stronie internetowej materiałów informacyjnych.

Na koniec 2005 roku w Wielkopolsce działało 20 biur karier. Z 19 z nich Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu podpisał porozumienia o współpracy. Porozumienia regulują zasady współpracy, w ramach której Urząd udziela pomocy merytorycznej w zakresie informacji o rynku pracy, udostępnia wydawane publikacje, zapewnia szkolenia pracowników oraz umożliwia pracownikom biur korzystanie z porad radcy prawnego urzędu.

W 2005 roku WUP zorganizował dwa szkolenia dla pracowników biur karier. Ich tematyka obejmowała: sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy, podsumowanie dotychczasowej działalności placówek ze szczególnym uwzględnieniem „dobrych praktyk”, sprawy dotyczące podejmowania działalności gospodarczej przez bezrobotnych do 25 roku życia.

1.2.3.4. Gminne centra informacji

Gminne centra informacji są wyspecjalizowanymi jednostkami wspierającymi aktywizację ludzi młodych oraz społeczności lokalnych. Ich powstanie jest elementem Programu „Pierwsza Praca”. Tworzone są od 2002 roku przez samorządy gminne oraz organizacje pozarządowe działające statutowo na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, aktywizacji zawodowej oraz rozwoju lokalnego.

Celem działania gminnych centrów informacji jest ułatwienie mieszkańcom małych miejscowości oraz terenów wiejskich dostępu do nowoczesnych technologii, pomocnych w uzyskaniu potrzebnych informacji oraz zwiększających możliwości poszukiwania pracy.

Rozmieszczenie akademickich biur karier i gminnych centrów informacji

Centra zapewniają możliwość dotarcia do kompleksowej informacji, dotyczącej zwłaszcza: rynku pracy, ofert pracy, metod poszukiwania zatrudnienia, możliwości kształcenia i szkoleń, procedur podejmowania własnej działalności gospodarczej, możliwości podjęcia wolontariatu, programów pomocowych Unii Europejskiej. Informacje te udostępniane są w różnych formach: tradycyjnych i nowoczesnych, w tym za pośrednictwem internetu.

W 2005 roku grant na utworzenie gminnego centrum informacji uzyskało 8 wnioskodawców z obszaru województwa wielkopolskiego. Ogółem w wyniku czterech edycji konkursów grantowych na koniec 2005 roku w województwie funkcjonowało 85 gminnych

centrów informacji. W 2005 roku przyznano również granty na rozwój już istniejących 16 placówek, co pozwoliło rozwinąć zakres ich działalności.

1.2.3.5. Model Partnerstwa Lokalnego

Działalność Programu Wdrażania Modelu Partnerstwa Lokalnego została zainaugurowana w 2002 roku przez Departament Pracy USA oraz polski resort pracy. Obecnie program obejmuje wszystkie województwa na terenie kraju.

Nadrzędnym celem projektu, opartego na partnerstwie i współpracy na szczeblu lokalnym, jest zwiększenie zatrudnienia i tworzenie nowych miejsc pracy w społecznościach partnerskich. Na Model Partnerstwa Lokalnego składają się trzy moduły: Szybkie Reagowanie, Lokalne Ożywienie Gospodarcze oraz Szybki Start.

Zarząd województwa wielkopolskiego uchwałę o przystąpieniu województwa do „Programu Wdrażania Modelu Partnerstwa Lokalnego na terenie Polski w latach 2002-2004” podjął w 2004 roku. Wykonanie uchwały powierzono Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Poznaniu.

Partnerami Programu w województwie wielkopolskim są: Samorząd Województwa Wielkopolskiego, Wielkopolski Urząd Wojewódzki, NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolski, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych Województwa Wielkopolskiego, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski.

Na poziomie lokalnym do programu przystąpiło miasto Poznań oraz powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, gnieźnieński, gostyński, grodziski, kępiński, koniński, krotoszyński, nowotomyski, pleszewski, poznański, średzki, turecki, wolsztyński, wrzesiński, złotowski, a także gmina Kościelec.

2. Charakterystyka bezrobocia

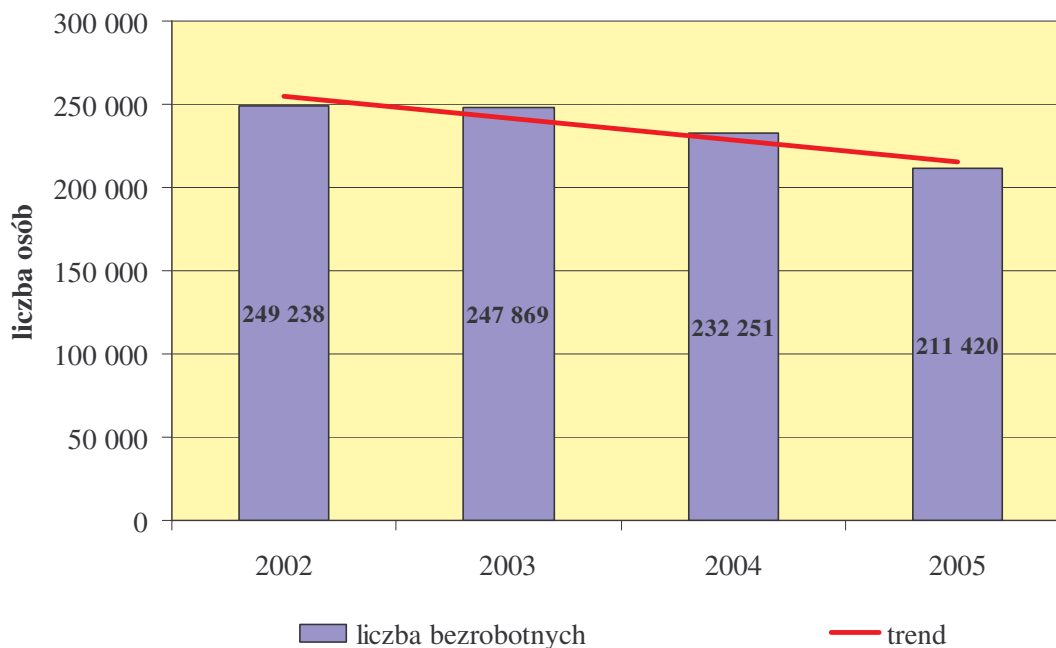
2.1. Stan i struktura bezrobocia

2.1.1. Ocena zmian w poziomie bezrobocia

W końcu 2005 roku w województwie wielkopolskim zarejestrowanych było 211 420 osób bezrobotnych. W porównaniu z 2004 rokiem liczba bezrobotnych zmniejszyła się o blisko 21 tysięcy, czyli o 9%. Spadek liczby bezrobotnych jest notowany trzeci kolejny rok i ma tendencję rosnącą. W 2003 roku liczba bezrobotnych w Wielkopolsce zmniejszyła się o 1 369 osób w stosunku do poprzedniego roku, w 2004 roku spadek ten był znacznie wyraźniejszy

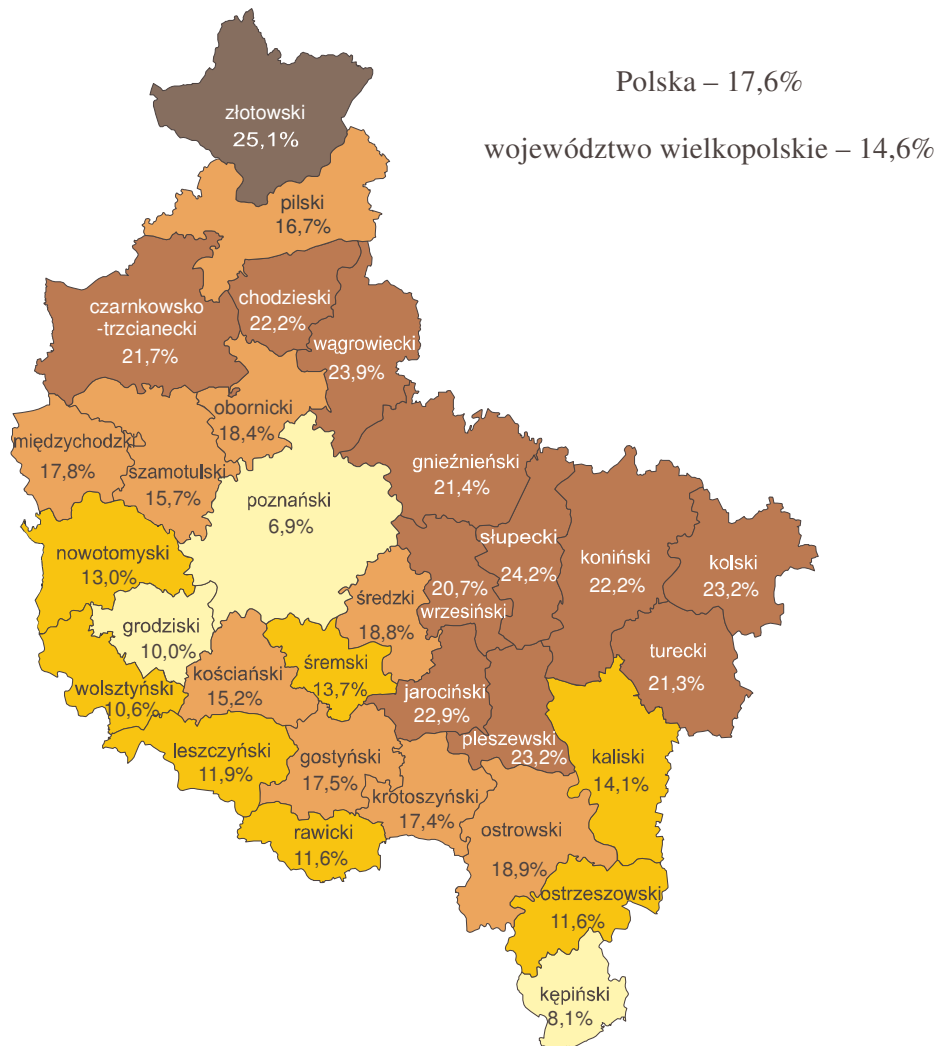
– z rejestrów urzędów pracy ubyło 15,6 tysiąca bezrobotnych, a w 2005 już 21 tysięcy. W okresie 2002-2005 liczba bezrobotnych zmniejszyła się więc o prawie 38 tysięcy, co stanowi ponad piętnastoprocentowy spadek.

Wykres 2.1. Bezrobocie w Wielkopolsce w latach 2002-2005

Zmniejszyła się także stopa bezrobocia – na koniec grudnia 2005 osiągnęła ona poziom 14,6% i zmniejszyła się w porównaniu w stosunku do grudnia ubiegłego roku o 1,3 punktu procentowego.

Stopa bezrobocia w województwie wielkopolski stan na 31 grudnia 2005 roku

Legenda:

Można oczekiwać, że wieloletni i wyraźny trend spadkowy zostanie utrzymany w kolejnych latach, jednakże ze względu na coraz mniejszą stopę bezrobocia poprawa tego wskaźnika może być mniej dynamiczna.

2.1.2. Bezrobocie według stażu pracy, czasu pozostawania bez pracy, wieku i wykształcenia oraz rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Bezrobotni według stażu pracy

Odsetek osób bezrobotnych wcześniej nigdy niepracujących przekroczył 20%. W stosunku do poprzedniego roku wskaźnik ten wzrósł 0,5 punktu procentowego. W grupie 43 171 osób dotychczas niepracujących tylko 1/3 to mężczyźni. Problem ze znalezieniem pierwszej pracy dotyczy więc głównie kobiet, których liczebność w tej kategorii jest prawie dwukrotnie wyższa niż mężczyzn. Jest to kolejny fakt uwidaczniający gorszą sytuację kobiet na rynku pracy. Wskaźnik udziału bezrobotnych kobiet bez doświadczenia zawodowego w łącznej liczbie bezrobotnych kobiet wyniósł 23,4% i wzrósł w stosunku do ubiegłego roku o 0,6 punktu procentowego.

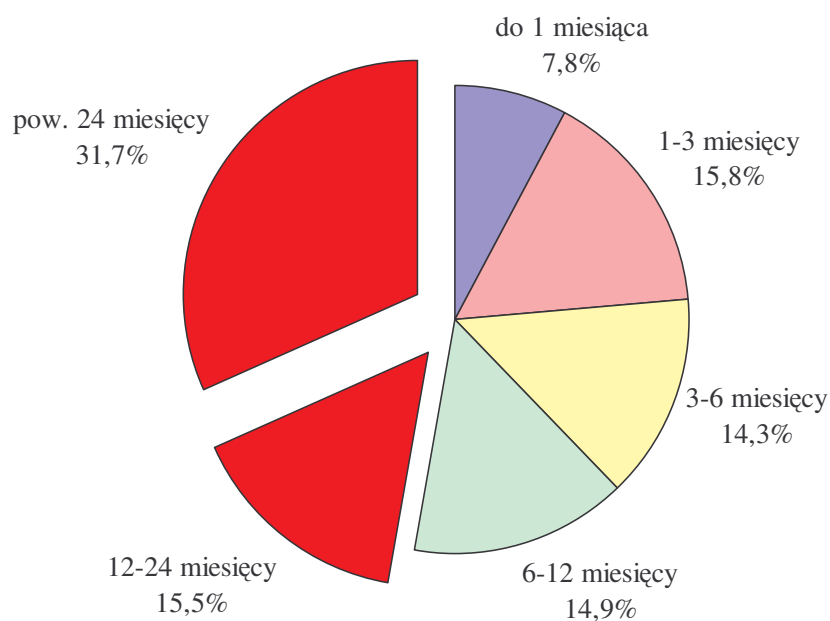
Należy to uznać za zjawiska niekorzystne i niepokojące, mogące wpływać w przyszłości na poziom bezrobocia długotrwałego, na małą chłonność rynku pracy i jego „skostnienie”. Rynek pracy nie absorbuje nowej siły roboczej w sposób oczekiwany przez służby zatrudnienia i samych zainteresowanych. Pomimo realnego spadku liczby bezrobotnych w Wielkopolsce o blisko 9%, liczba osób bezrobotnych wcześniej niepracujących spadła tylko o 6,4%, a wśród kobiet zmalała o nieco ponad 2%.

Główną przyczyną tak dużej liczby osób bezrobotnych dotychczas niepracujących wydaje się być brak doświadczenia zawodowego. Powodem małego zainteresowania pracodawców młodymi i wykształconymi kobietami może być ich domniemana mniejsza dyspozycyjność, wynikająca z pełnienia obowiązków rodzinnych, opieki i wychowywania dzieci.

Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy

Analiza struktury bezrobocia pod kątem czasu pozostawania bez pracy wskazuje na istotny problem związany z wielkością grupy osób najdłużej pozostających bez pracy. Blisko 1/3 wszystkich bezrobotnych to osoby pozostające bez pracy ponad 24 miesiące. Liczba osób pozostających bez pracy ponad rok sięga 100 tysięcy, co stanowi ponad 47% łącznej liczby bezrobotnych w Wielkopolsce. W przypadku kobiet odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy przekracza 50%. Struktura bezrobotnych ma więc bardzo duży, stanowiący blisko połowę całości i ulegający małym wahaniom trzon składający się z bezrobotnych pozostających bez pracy przez ponad roczny okres.

Wykres 2.2. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy

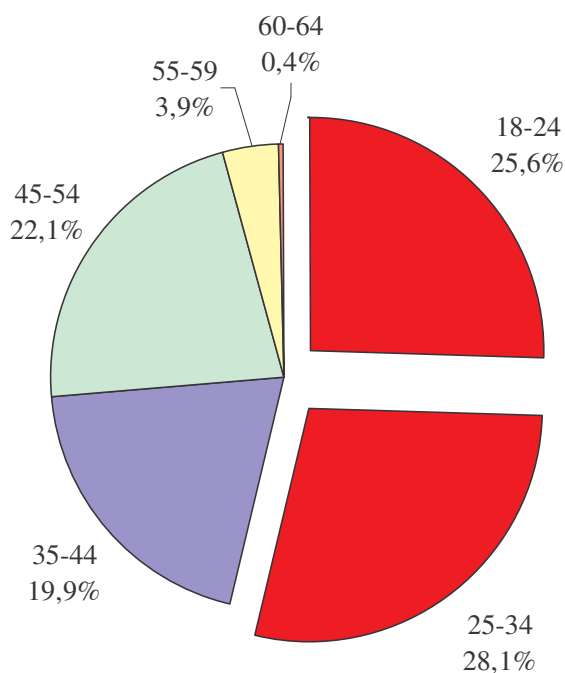

Aktywizacja tej grupy jest jednak bardzo utrudniona, ze względu na małą atrakcyjność rynkową kandydatów z długą przerwą w zatrudnieniu. Ich kwalifikacje zawodowe często zmniejszyły się na tyle istotnie, że dla pracodawców są osobami wymagającymi ponownego przygotowania do pracy. Także same osoby bezrobotne, często z niską samooceną zawodową mają kłopoty z zaangażowaniem w poszukiwanie pracy. Problem tylko częściowo rozwiązują działania systemowe aktywizujące bezrobotnych w ramach programów Europejskiego Funduszu Społecznego. Programy te, adresowane do określonych kategorii bezrobotnych nie pozwalają na całościowe objęcie aktywizacją osób pozostających bez pracy w dłuższym okresie. Jednocześnie często programy mają w przypadku tych osób charakter doraźny. Ostateczną decyzję o zatrudnieniu osób długotrwale bezrobotnych podejmują pracodawcy, a kierują się oni przesłankami praktycznymi i ekonomicznymi, a nie społecznymi.

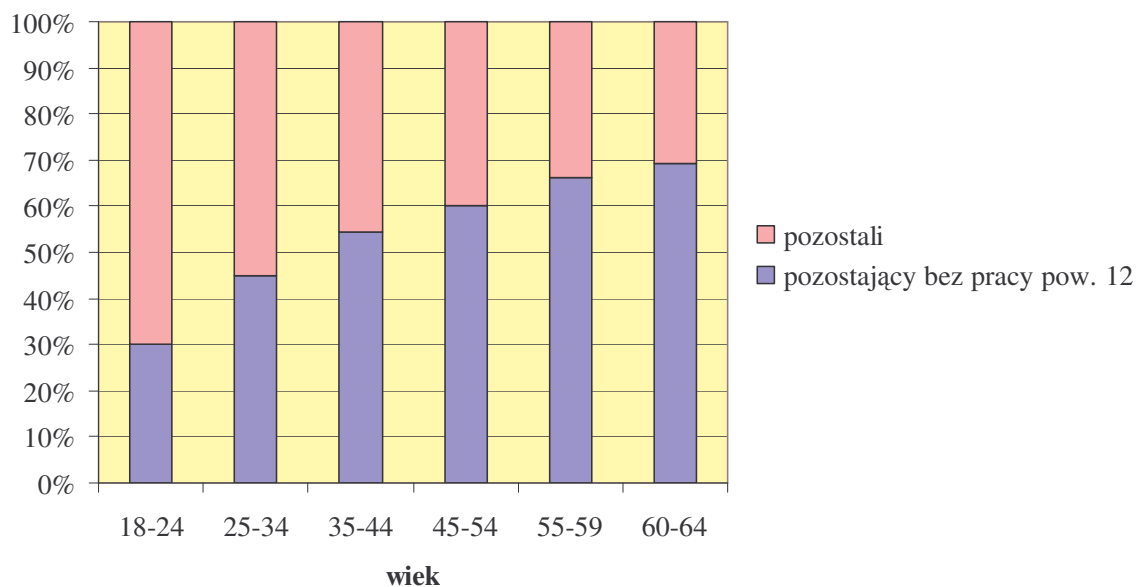
Bezrobotni według wieku

Struktura bezrobocia ze względu na wiek potwierdza występowanie problemu bezrobocia wśród ludzi młodych. W przedziałach osób od 18 do 24 i od 25 do 34 roku życia mieści się blisko 54% wszystkich bezrobotnych w Wielkopolsce. W grupie wiekowej 18-24 lata odsetek bezrobotnych dłużej niż rok wynosi niespełna 30%, a w grupie 25-34 lata – 45%.

Wykres 2.3. Bezrobotni według wieku

Porównanie tych danych z ubiegłorocznymi pokazuje jednak, że grupa osób w wieku 18-34 lata zmniejszyła się o ponad 15 tysięcy osób, a jej udział w ogólnej liczbie bezrobotnych spadł o 1,7%. Wśród najstarszych bezrobotnych (powyżej 55 roku życia), odsetek osób pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy przekracza 2/3. W przedziałach wiekowych 55-59 i 60-64 lata liczba bezrobotnych wzrosła w stosunku od ubiegłego roku o 24,6%.

Wykres 2.4. Bezrobotni według wieku i czasu pozostawania bez pracy

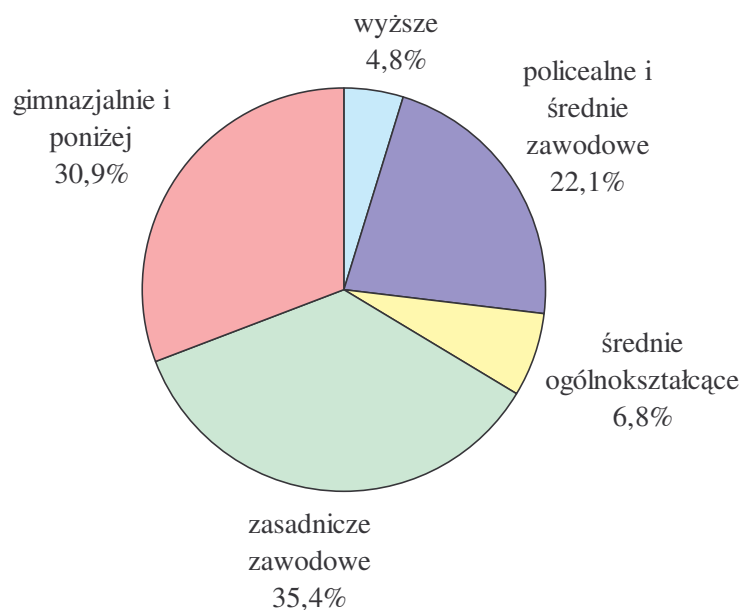
Bezrobotni według wykształcenia

Od kilku lat stopniowo, ale stale wzrasta w Wielkopolsce liczba osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem. Wzrost ten następuje pomimo wyraźnego spadku poziomu bezrobocia w ogóle. Liczba osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem wyniosła w końcu 2005 roku 10 099 osób i nieznacznie, o 15 osób, wzrosła w stosunku do końca grudnia 2004 roku. Odsetek osób z wykształceniem wyższym w całej populacji bezrobotnych w Wielkopolsce wyniósł 4,8% i wzrósł o pół punktu procentowego w ostatnim roku i jest to kolejny rok wzrostu tego wskaźnika.

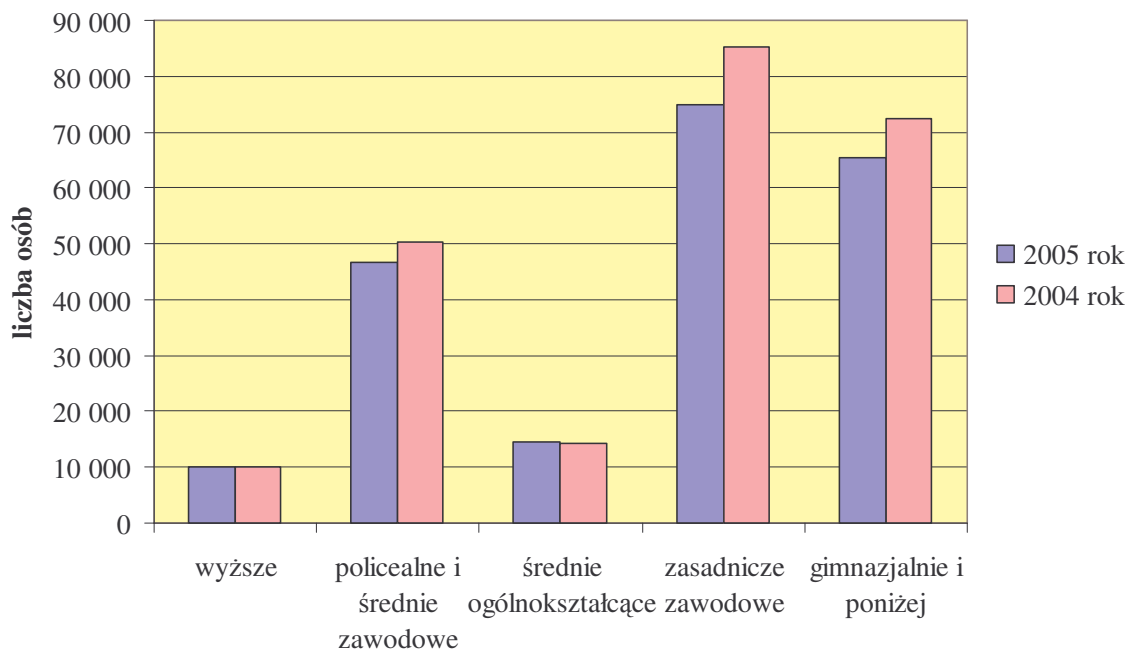
Najkorzystniejsze zmiany zaszły w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – na koniec ubiegłego roku liczba bezrobotnych zmniejszyła się w porównaniu do końca 2004 roku aż o 10,5 tysiąca, co oznacza spadek o 12,3%.

Wyraźnie zmalała również liczba bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym i policealnym, co jest prawdopodobnie efektem działań aktywizujących ze strony urzędów pracy (szkolenia i kursy), oraz z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Wzrost zanotowano natomiast w grupie bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Wykres 2.5. Struktura bezrobocia wg wykształcenia

Wykres 2.6. Bezrobocie wg wykształcenia w latach 2004-2005

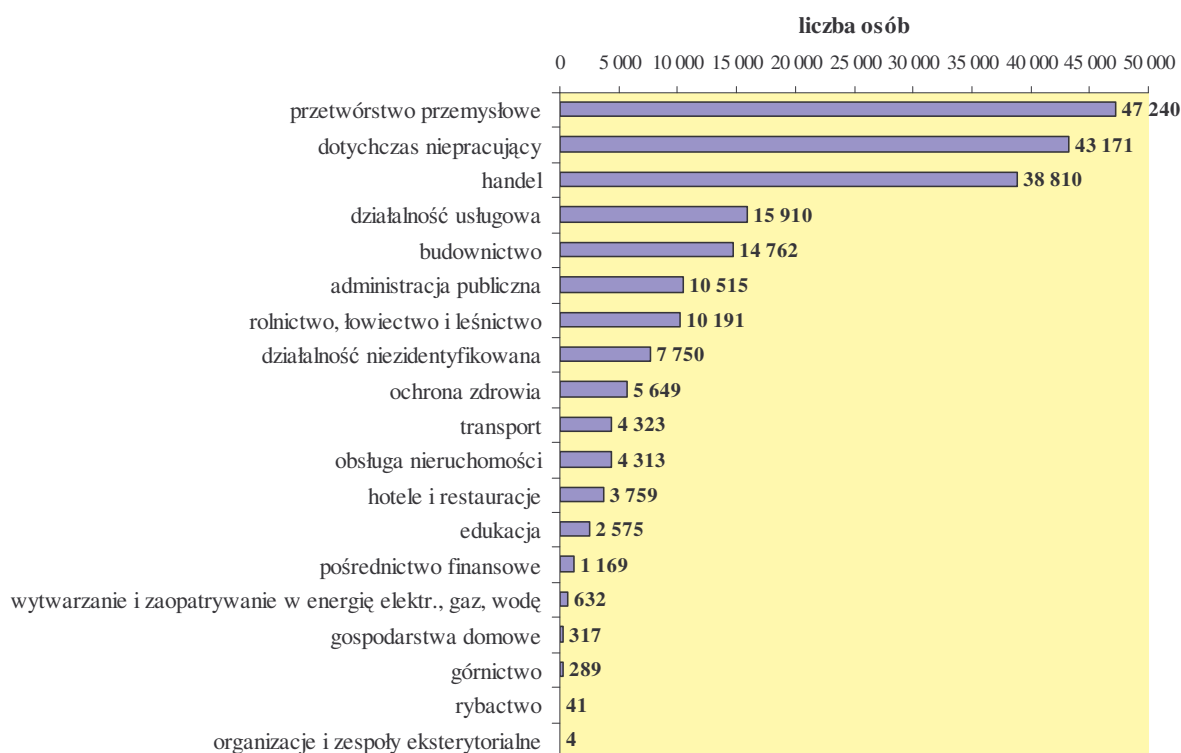
Dane te nasuwają następujące wnioski:

- rośnie zapotrzebowanie na pracę dla wykwalifikowanych, lecz niekoniecznie wysoko wykształconych osób,
- słabnie zapotrzebowanie na pracę dla osób z wyższym wykształceniem. Prawdopodobnie rynek pracy dla takich osób jest już nasycony lub osoby z wyższym wykształceniem wybierają niewłaściwe (nierynkowe) kierunki studiów.

Wydaje się, że rozbudzone społecznie potrzeby zdobycia jak najwyższego wykształcenia nie do końca mają pokrycie w zderzeniu z wielkopolskim rynkiem pracy. Znaczny spadek poziomu bezrobocia wśród osób z wykształceniem zawodowym można powiązać z narastającym zjawiskiem emigracji zarobkowej. Kraje Unii Europejskiej zgłaszają zapotrzebowanie na polskich pracowników głównie na stanowiskach niższego szczebla, bezpośrednio związanych z wytwarzaniem dóbr lub świadczeniem prostych usług. Potwierdzeniem tych spostrzeżeń może być analiza ofert pracy pozyskiwanych i realizowanych w powiatowych urzędach pracy z terenu Wielkopolski i Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Poznaniu.

Bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Z analizy struktury bezrobotnych pod kątem rodzaju działalności u ostatniego pracodawcy wynika, że największą grupę stanowią bezrobotni pracujący poprzednio w przemyśle (przetwórstwie przemysłowym) i handlu. Dużą grupę stanowią bezrobotni poprzednio pracujący w pozostałej działalności usługowej oraz w budownictwie. Łącznie z tych czterech branż wywodzi się ponad 2/3 osób bezrobotnych zarejestrowanych u urzędach pracy z terenu województwa wielkopolskiego. Jednocześnie przedsiębiorstwa z tych samych sekcji działalności gospodarczej najczęściej dokonywały zwolnień z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy.

Wykres 2.7. Bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Wymienione wyżej rodzaje działalności gospodarczej to dominujące w Wielkopolsce branże, ich kondycja wpływa na poziom i strukturę zatrudnienia w regionie. Blisko 70% wszystkich ofert pracy pozyskanych przez urzędy pracy w województwie wielkopolskim pochodzi z czterech omawianych sekcji PKD.

2.1.3. Bezrobocie według zawodów

Zauważalny jest znaczny udział osób bez zawodu w łącznej liczbie osób bezrobotnych – w końcu 2005 roku stanowiły one 16,8% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa wielkopolskiego. Podobnie jak w latach ubiegłych największą grupę zawodową wśród osób bezrobotnych stanowili sprzedawcy – 20 682 osoby, z czego aż 19 057 to kobiety. Pierwsza dziesiątka zawodów z najwyższą liczbą osób bezrobotnych obejmuje te same profesje co w 2004 roku, jednakże w liczbach bezwzględnych we wszystkich tych profesjach nastąpił spadek liczby bezrobotnych. Zmiany w rankingu zawodów generujących najwyższe bezrobocie były spowodowane głównie mniejszym niż w pozostałych zawodach spadkiem liczby bezrobotnych w grupie asystentów ekonomicznych i pracowników biurowych. Także w drugiej dziesiątce zawodów z największą liczbą bezrobotnych nie pojawiły się nowe zawody.

Tabela 2.1. Zawody najliczniej występujące wśród bezrobotnych wg stanu na koniec 2005 roku

L.p.	Zawód	liczba bezrobotnych zarejestrowanych na koniec roku		wzrost/spadek
		2004	2005	
1.	sprzedawca	22 776	20 682	-2 094
2.	asystent ekonomiczny (zawód szkolny: technik ekonomista)	5 700	5 601	-99
3.	krawiec	5 823	5 587	-236
4.	kucharz	6 369	5 562	-807
5.	ślusarz	5 865	4 955	-910
6.	murarz	5 141	3 991	-1 150
7.	pracownik biurowy (zawód szkolny: technik prac biurowych)	4 109	3 745	-364
8.	robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	4 267	3 703	-564
9.	szwaczka	4 070	3 604	-466
10.	mechanik samochodów osobowych	4 092	3 430	-662

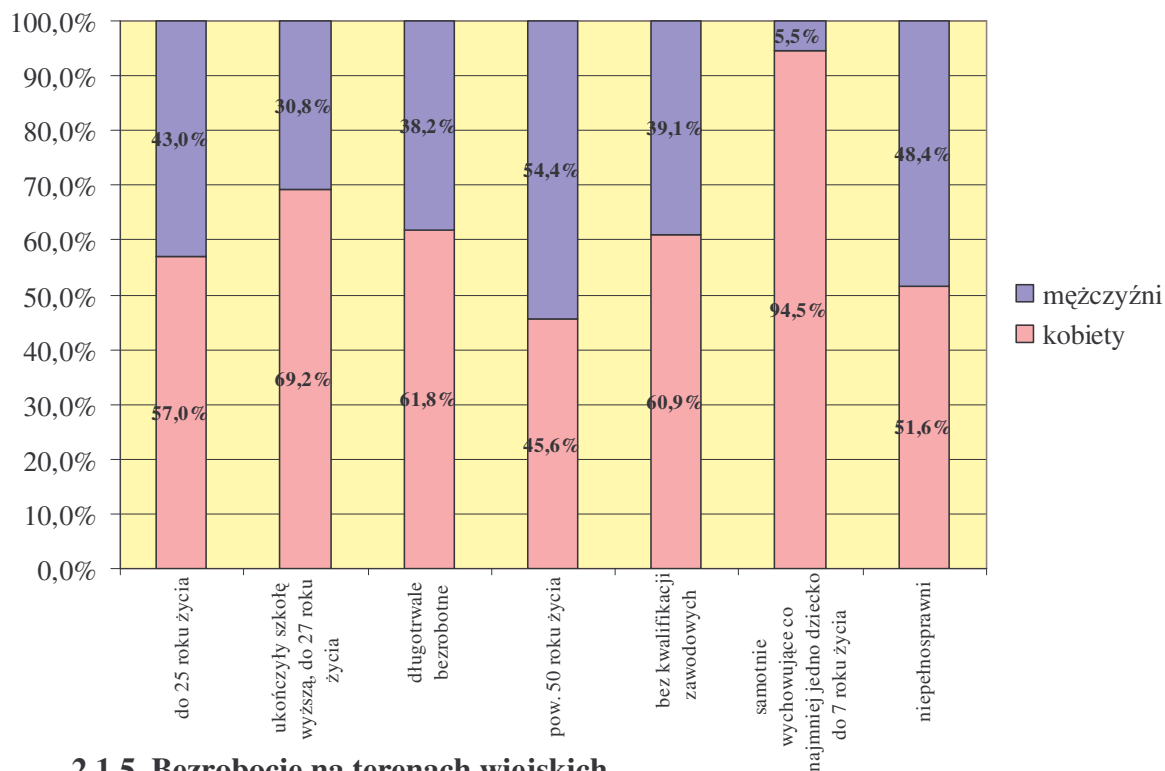
2.1.4. Sytuacja kobiet na rynku pracy

W łącznej liczbie ponad 211 tysięcy osób bezrobotnych aż 57,7% stanowiły kobiety. Przewaga bezrobotnych kobiet uwidacznia się we wszystkich grupach osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, z wyjątkiem bezrobotnych powyżej 50 roku życia, gdzie ponad 54% procentową większość stanowili mężczyźni.

Wśród najbardziej niepokojących zjawisk na pierwszy plan wysuwa się problem bezrobocia wśród młodych, wykształconych kobiet. W grupie osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem do 25 roku życia blisko 75% stanowią kobiety. Nasuwa się wniosek, iż wysokie wykształcenie nie jest czynnikiem poprawiającym sytuację zawodową młodych kobiet.

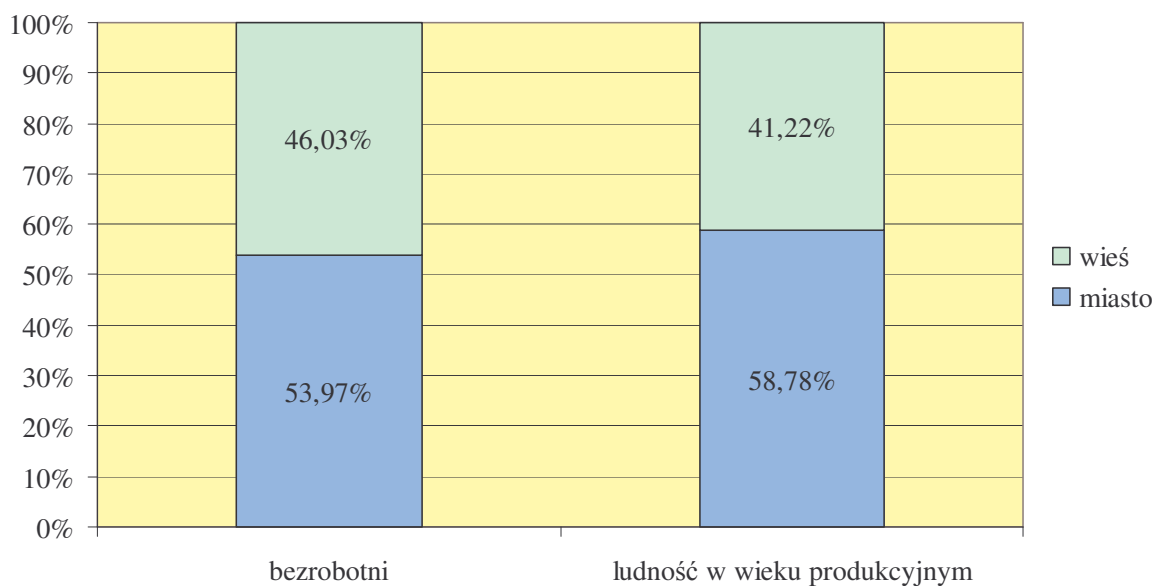
Najbardziej niepokojącym zjawiskiem jest struktura długotrwałego bezrobocia: blisko 62% w tej kategorii stanowią kobiety. Dopełnieniem niekorzystnego obrazu sytuacji kobiet na rynku pracy są statystyki zwolnień z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Wśród osób pozostających w rejestrach powiatowych urzędów pracy w wyniku zwolnień z pracy 37% to mężczyźni.

Powyższe dane pozwalają stwierdzić, iż pomimo przeciętnie lepszego wykształcenia kobiety mają większe problemy ze znalezieniem pracy, są częściej niż mężczyźni zwalniane i mają znacznie większe od mężczyzn problemy z powrotem na rynek pracy.

Wykres 2.8. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy

2.1.5. Bezrobocie na terenach wiejskich

Mieszkańcy wsi stanowili 46% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy województwa wielkopolskiego. Jednocześnie na wsi zamieszkuje niewiele ponad 41% wszystkich osób w wieku produkcyjnym. Można zauważyć relatywnie wyższy poziom bezrobocia na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego. Dysproporcja ta jest większa wśród kobiet zamieszkujących wsie: mimo, że stanowią one niespełna 40% całej zbiorowości kobiet w Wielkopolsce w wieku produkcyjnym, ich udział w grupie bezrobotnych kobiet wynosi blisko 46%.

Wykres 2.9. Bezrobotni i ludność w wieku produkcyjnym wg miejsca zamieszkania

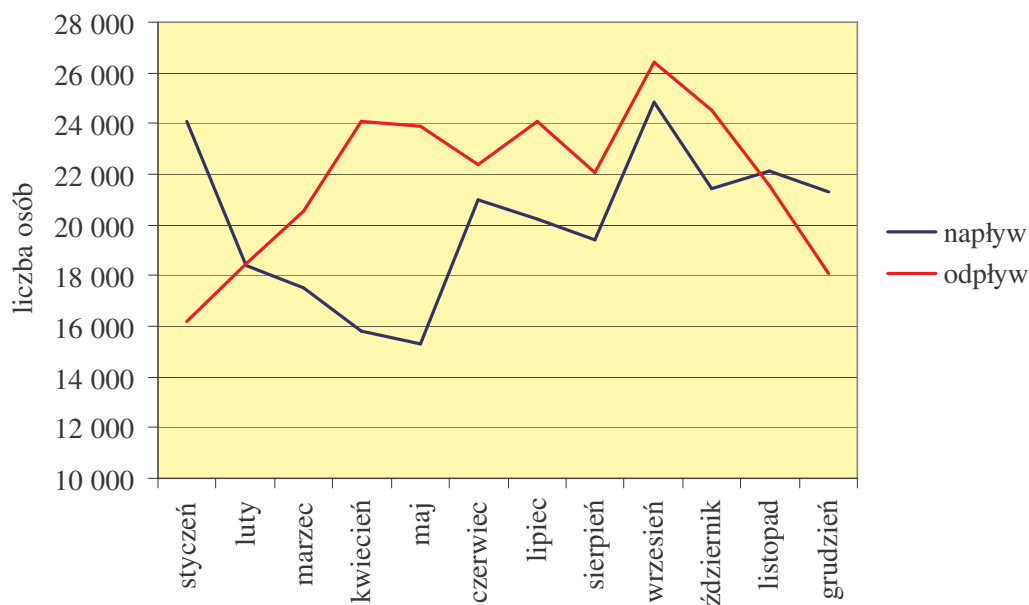
Wyższy poziom bezrobocia na wsi jest prawdopodobnie uwarunkowany zarówno względami ekonomicznymi, geograficzno-logistycznymi, jak i kulturowymi. Osoby mieszkające na wsi mają mniejsze możliwości podjęcia pracy w miejscu zamieszkania, w swoich poszukiwaniach pracy w innych rejonach często są ograniczone słabo rozwiniętą komunikacją masową (autobusy, kolej), a koszty dojazdów własnym środkiem transportu mogą być zbyt duże z punktu widzenia osób bezrobotnych. Wyższy poziom bezrobocia wśród kobiet wynika po części z tradycyjnie postrzeganej roli kobiety, pracującej w obrębie gospodarstwa domowego i przydomowego.

2.2. Aktywizacja zawodowa bezrobotnych oraz działania łagodzące skutki bezrobocia

2.2.1. Nowe rejestracje i wyłączenia z ewidencji bezrobotnych

Pomimo znaczącego spadku bezrobocia zarejestrowanego na koniec 2005 roku, w ciągu całego minionego roku obserwowano znaczny ruch bezrobotnych wyrażający się wysokim napływem i odpływem z bezrobocia. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w ciągu 2005 roku wynosiła łącznie 241 428 osób. W tym samym okresie wyłączono z ewidencji 262 259 osób.

W porównaniu z rokiem 2004 napływ do bezrobocia był wyższy o 6 172 osoby, natomiast wyłączenia z ewidencji wzrosły o 11 385 osób.

Wykres 2.10. Napływ i odpływ bezrobotnych w 2005 roku

Wśród nowo zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2005 roku po raz pierwszy zarejestrowało się 26% ogółu, natomiast po raz kolejny 74%. Duża liczba osób rejestrujących się po raz kolejny świadczy o ciągle jeszcze niestabilnym rynku pracy i znacznym udziale zatrudnienia na czas określony, po okresie którego zwalniani pracownicy trafiają z powrotem do bezrobocia. Są to często osoby kończące uczestnictwa w różnych organizowanych przez urzędy pracy programach aktywizujących oraz powracający po zatrudnieniu sezonowym, także za granicą. Odsetek osób poprzednio pracujących wyniósł 73,1%.

Wyraźnie zmniejszyła się liczba nowo rejestrujących się, którzy zostali zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Zarejestrowanych z tego powodu było w 2005 roku 9 328 osób i stanowili 3,9% ogółu rejestracji.

Najwięcej rejestrujących się osób wśród grupy dotychczas pracujących było zatrudnionych w przetwórstwie przemysłowym, handlu, budownictwie, działalności usługowej komunalnej oraz administracji publicznej.

W ogólnej wielkości napływu do bezrobocia liczną grupę, bo 40,9% stanowili ludzie młodzi do 25 roku życia, co należy wiązać z zakończeniem przez nich okresu edukacji i rejestracją w urzędach pracy. Jeszcze liczniejszą, bo stanowiącą 43,6% grupę stanowili długotrwale bezrobotni. Ta kategoria bezrobotnych korzysta przede wszystkim z możliwości zatrudnienia okresowego subsydiowanego i co roku stanowi wysoki udział w „ruchu bezrobotnych”.

Spośród ponad 260 tys. rzeszy osób wyłączonych z ewidencji 48,3%, tj. 126 790 osób stanowili podejmujący pracę.

Bardzo częstym powodem wyłączeń było niepotwierdzenie gotowości do pracy. Aż 80 401 osób, tj. 30,7% nie stawiało się w ustalonych terminach na wezwania powiatowych urzędów pracy, dając tym samym podstawę do wykreślenia z ewidencji bezrobotnych.

Dość znaczna liczba osób – 32 043 została wyłączona z powodu rozpoczęcia szkolenia, stażu oraz przygotowania zawodowego.

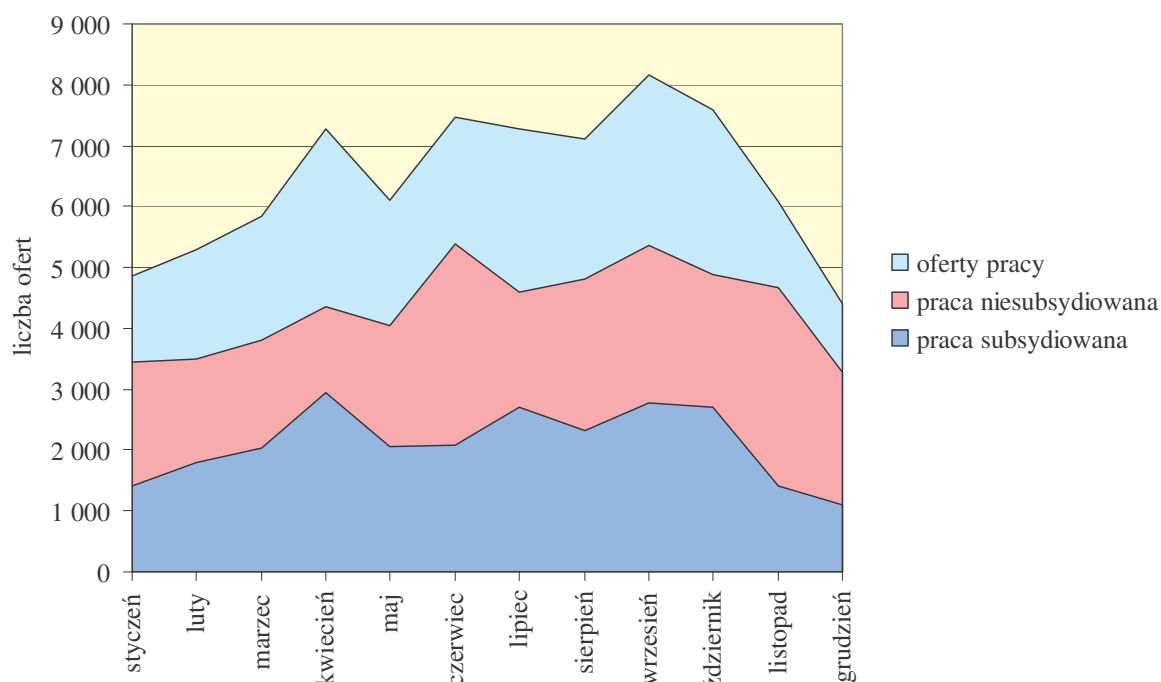
Spośród osób wyłączonych z ewidencji najliczniej reprezentowane były osoby o statucie długotrwale bezrobotnych – 117 902 osoby. 56 962 osoby zostały wykreślane z ewidencji z powodu podjęcia pracy. Mniej liczną grupę – 97 856 osób stanowili ludzie młodzi do 25 roku życia. Z grupy tej 41 829 osób podjęło pracę.

Wpływ na taki stan rzeczy miała niewątpliwie realizacja programów finansowanych w ramach Działań 1.2 i 1.3 SPORZL, które to działania skierowane są do ludzi młodych i długotrwale bezrobotnych.

2.2.2. Oferty pracy

Liczba ofert pracy zgłoszonych przez pracodawców, względnie pozyskanych przez urzędy pracy w ciągu 2005 roku wynosiła 77 490 i w porównaniu z rokiem 2004 zwiększyła się o 3%. Większość ofert dotyczyła pracy niesubsydiowanej – 67,3%, co należy uznać za objaw pozytywny, świadczący o zapotrzebowaniu pracodawców na nowych pracowników. Liczba tych ofert była większa o ponad 6 tysięcy niż w 2004 roku. Liczba ofert pracy subsydiowanej zmniejszyła się o 3 805 w porównaniu z 2004 rokiem i stanowiła 32,7% ogółu ofert.

Spośród ogólnej liczby ofert pracy – 13 244 to miejsca pracy w jednostkach sektora publicznego. W sektorze tym aż o 9,5% zmniejszyła się liczba ofert. Wzrosła natomiast o 6% liczba ofert z zakładów sektora prywatnego.

Wykres 2.11. Oferty pracy w 2005 roku

Zwiększenie liczby ofert pracy przy równoczesnym zmniejszeniu liczby bezrobotnych spowodowało poprawę wskaźnika określającego liczbę bezrobotnych przypadających na 1 ofertę. Wyniósł on 2,85, wobec 3,19 w 2004 roku.

Największą liczbę ofert pracy złożyły zakłady zajmujące się przetwórstwem przemysłowym – 19 235 oraz jednostki handlowe – 14 549, a dalej budownictwo, administracja, obsługa nieruchomości.

Największe zapotrzebowanie na pracowników występowało w zawodach pracownik biurowy i administracyjny – ponad 8 800 ofert, a następnie sprzedawca – ponad 7 300 ofert, pracownik gospodarczy 3 939, szwaczka – 2 315, murarz – 2 174. Oferty w liczbie przekraczającej ponad 1000 na każdy zawód dotyczyły m.in. takich zawodów jak: kierowcy, robotnicy budowlani, magazynierzy, ślusarze, stolarze, przedstawiciele handlowi, robotnicy drogowi, pracownicy ochrony mienia, robotnicy pomocniczy.

2.2.3. Poradnictwo zawodowe

Poradnictwo zawodowe w województwie wielkopolskim w 2005 roku realizowane było w powiatowych urzędach pracy oraz w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Poznaniu w ramach działalności Centrów Informacji i Planowania Kariery Zawodowej.

Zadania z zakresu poradnictwa zawodowego realizowało 54 doradców zawodowych, przy czym w Centrach Informacji pracowało piętnastu z nich. Wszystkie osoby pełniące te

obowiązki posiadały wyższe wykształcenie kierunkowe bądź magisterskie pokrewne kierunkowo.

Działania podejmowane przez doradców zawodowych obejmowały zarówno pomoc indywidualną, jak i spotkania grupowe dla liczącej 62 528 osób grupy klientów urzędów, o 7 520 (tj. o 13,7%) osób liczniejszej niż w roku poprzednim.

Indywidualnym poradnictwem zawodowym (dłuższe, czasem kilkugodzinne rozmowy doradcze) w 2005 roku objęto 23 607 osób, z czego 22 737 posiadało status osoby bezrobotnej. Natomiast krótkiej informacji zawodowej w formie indywidualnej udzielono 21 634 osobom.

Podczas indywidualnych spotkań doradcy pomagali klientom w rozwiązaniu ich problemów związanych z funkcjonowaniem na rynku pracy, stosując różne metody i techniki motywujące do aktywnego współdziałania, zgodnie ze standardem ustalonym w tym zakresie przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Doradcy zawodowi posiadający wykształcenie psychologiczne świadczyli również usługi w zakresie diagnostyki psychologicznej osób bezrobotnych pod kątem ich funkcjonowania na rynku pracy. Ponadto doradcy posiadający licencję na badanie testami Hollanda przeprowadzali te testy w ramach pomocy osobom wybierającym zawód bądź kierunek przekwalifikowania. Badaniami testowymi objęto łącznie 3 446 osób.

Obok poradnictwa indywidualnego w urzędach pracy województwa wielkopolskiego odbywały się spotkania w ramach poradnictwa i informacji grupowej oraz zajęcia aktywizacyjne realizowane w ramach pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy. W 2005 roku z poradnictwa grupowego skorzystało 9 698 osób, a z informacji grupowej 9 015 osób, natomiast w zajęciach aktywizacyjnych uczestniczyło 4 580 klientów.

Urzędy pracy województwa wielkopolskiego zorganizowały 825 spotkań informacyjnych (kilkugodzinnych prelekcji informacyjno-doradczych).

Doradcy zawodowi powiatowych urzędów pracy prezentowali na nich głównie wszystkie formy pomocy dla osób bezrobotnych, jakimi dysponują urzędy pracy, przedstawiali aktualną sytuację na rynku pracy, omawiali prawa i obowiązki osoby bezrobotnej oraz przekazywali podstawowe informacje na temat metod i technik poszukiwania pracy. Zachęcali również do uczestnictwa w realizowanych przez swoje urzędy programach aktywizujących. W siedzibach Centrów Informacji przeprowadzono również spotkania informacyjno-doradcze mające na celu kształtowanie postaw przedsiębiorczych, dla osób zainteresowanych wyjazdem do pracy za granicę oraz przedstawiające ofertę usług Centrów.

Porady grupowe to jednodniowe lub kilkudniowe spotkania warsztatowe, podczas których – obok działań doradców – przewidziany jest aktywny udział uczestników. Doradcy zawodowi przeprowadzali warsztaty, wykorzystując sprawdzone metody grupowej pracy doradczej. Stanowiły one dla nich także inspirację do opracowywania własnych programów autorskich. Zadaniem doradców było przede wszystkim: przyspasabianie uczestników zajęć do przedsiębiorczości, pomoc w opanowaniu przez nich metod i technik poszukiwania pracy, powiększanie ich poczucia własnej wartości, a także rozwijanie umiejętności obsługi sprzętu komputerowego pod kątem przydatności w procesie poszukiwania zatrudnienia (praca z edytorem tekstów, obsługa poczty elektronicznej i internetu).

Istotny element pracy doradczej stanowiły również zajęcia aktywizacyjne realizowane w ramach pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy. Skierowane były one głównie do uczestników programów aktywizujących realizowanych przez powiatowe urzędy pracy ze środków funduszy europejskich. Przygotowywały do aktywnego funkcjonowania na rynku pracy, a także zmierzały do zwiększenia efektywności działań ich uczestników zmierzających do znalezienia pracy bądź też do podjęcia pracy na własny rachunek.

Doradcy zawodowi, posiadający licencję trenerską Fundacji Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, w ramach zajęć aktywizujących przeprowadzili także warsztaty aktywizujące pn. „Spadochron” według, przeniesionej na grunt polski, koncepcji R. Bollesa.

Działaniami doradców w zakresie poradnictwa objęci zostali również uczniowie szkół. Ich zakres był następujący:

- spotkania informacyjno-doradcze z uczniami szkół ponadpodstawowych, średnich i wyższych prowadzone w szkołach lub w siedzibach urzędów,
- warsztatowe zajęcia zawodoznawcze dla młodzieży uczącej się, pomagające w wyborze zawodu i dalszej ścieżki kształcenia,
- współpraca z pedagogami szkolnymi w zakresie pomocy uczniom sprawiającym trudności pedagogiczne,
- w celu ułatwienia młodzieży szkolnej wyboru drogi zawodowej oraz zapewnienia pomocy w uzyskaniu ofert pracy organizowane były giełdy szkół i zawodów oraz targi pracy.

W urzędach pracy województwa wielkopolskiego realizowane były założenia europejskiego modelu doradczego, który zakłada ścisłą współpracę doradców z pośrednikami pracy w zakresie działań związanych z kojarzeniem osób szukających zatrudnienia z ofertami pracy będącymi w dyspozycji urzędów. Ponadto w subregionalnych Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowych, niezależnie od ofert pracy jakimi dysponowały powiatowe urzędy pracy, w 2005 roku udostępniono klientom 1 395 pozyskanych przez Centra

krajowych ofert pracy. Skierowano na nie 2 270 zainteresowanych osób, a pracę w wyniku tego pośrednictwa podjęło 327 z nich.

Urzędy pracy informowały o potencjalnych możliwościach podjęcia nauki i pracy za granicą korzystając w tym zakresie z portalu edukacyjnego PLOTEUS oraz Europejskiego Portalu Mobilności Zawodowej EURES, a także rozpowszechniały informacje o oficjalnych ofertach publicznych służb zatrudnienia i legalnie działających agencji zatrudnienia.

W zakresie świadczenia usług z dziedziny poradnictwa zawodowego urzędy pracy województwa wielkopolskiego aktywnie umacniały współpracę z instytucjami świadczącymi usługi o podobnym profilu. W szczególności współdziałały z biurami karier, mobilnymi centrami zawodowymi przy OHP, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, gminnymi centrami informacji, szkołami oraz z klubami pracy. W 2005 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 40 klubów pracy, z których 21 zorganizowanych było przez powiatowe urzędy pracy, a 19 przez podmioty współpracujące z urzędami pracy.

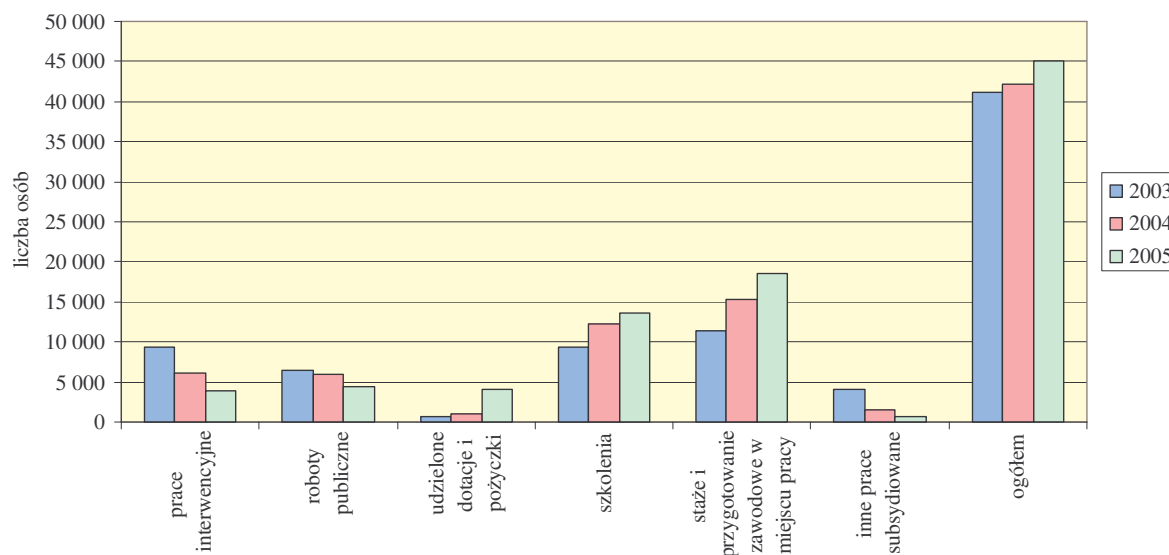
2.2.4. Aktywizacja bezrobotnych w ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu

W 2005 roku powiatowe urzędy pracy województwa wielkopolskiego w ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu zaktywizowały 45 126 osób bezrobotnych. Liczba ta wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 2 880 osób, tj. o 6,8%. Od 2002 roku charakteryzuje ją trend wzrostowy.

Poziom, strukturę i dynamikę aktywizacji bezrobotnych w ramach aktywnych form w latach 2003-2005 przedstawiono w tabeli 2.2 oraz na wykresie 2.12.

Tabela 2.2. Aktywizacja bezrobotnych w ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w latach 2003-2005

Aktywne formy	Liczba aktywizowanych bezrobotnych w latach						dynamika % 2004=100
	2003		2004		2005		
	liczba	struktura %	liczba	struktura %	liczba	struktura %	
prace interwencyjne	9 410	22,8	6 154	14,6	3 875	8,6	63,0
roboty publiczne	6 407	15,5	5 925	14,0	4 495	10,0	75,9
udzielone dotacje i pożyczki oraz refundacje wyposażenia / wyposażenia miejsca pracy	614	1,5	1 056	2,5	4 022	8,9	380,9
szkolenia	9 309	22,6	12 285	29,1	13 526	30,0	110,1
staże i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	11 411	27,7	15 247	36,1	18 517	41,0	121,4
inne prace subsydiowane	4 084	9,9	1 579	3,7	691	1,5	43,8
ogółem	41 235	100,0	42 246	100,0	45 126	100,0	106,8

Wykres 2.12. Aktywizacja bezrobotnych w ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w latach 2003-2005

Najczęściej aktywizowano osoby bezrobotne poprzez kierowanie na staż lub przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Z roku na rok wzrasta zainteresowanie pracodawców organizowaniem stażów lub przygotowania zawodowego dla osób szukających zatrudnienia. W 2003 roku skorzystała z nich co czwarta osoba aktywizowana, w 2004 co

trzecia, natomiast w 2005 roku objęto nią 18 517 osób bezrobotnych, tj. prawie co drugą osobę aktywizowaną (41,0%). Liczba osób aktywizowanych w ramach staży i przygotowania zawodowego w 2005 roku w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 21%, co pociągnęło za sobą zbliżony procentowo (25%) przyrost wydatków Funduszu Pracy na tę formę aktywizacji.

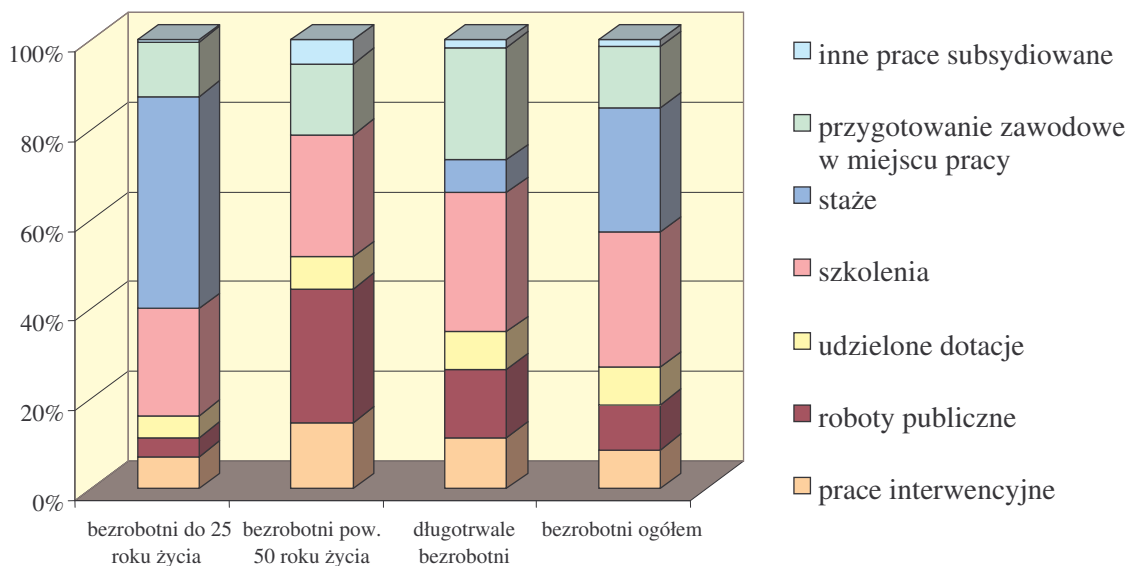
Drugą z kolei, liczną grupę osób aktywizowanych stanowią osoby uczestniczące w szkoleniach. W 2005 roku liczyła ona 13 526 osób (co trzecia osoba aktywizowana), a liczba ta w stosunku do roku ubiegłego wzrosła o 10%. Natomiast liczba wydatków na ten cel wzrosła aż o 19%, co było wynikiem organizowania większej ilości dłuższych, droższych, specjalistycznych szkoleń niż w roku poprzednim.

W analizowanym roku urzędy pracy województwa wielkopolskiego znacząco zwiększyły liczbę osób, którym udzieliły pomocy finansowej w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej. Promocji samozatrudnienia wśród bezrobotnych klientów urzędów poświęcono szczególną uwagę, a ich aktywizacja odbywała się zarówno w ramach programów o zasięgu ogólnokrajowym, jak i o wymiarze lokalnym. Efektem był znaczący wzrost udziału tej formy w strukturze działań aktywizacyjnych. Aktywizacja ku samozatrudnieniu objęła 4022 osób bezrobotnych czyli grupę ponad trzyipółkrotnie liczniejszą niż w 2004 roku.

W latach poprzednich zadania fakultatywne związane z łagodzeniem skutków bezrobocia realizowano głównie poprzez organizowanie i finansowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. Analiza obecnego wskaźnika dynamiki tych działań wskazuje na spadek znaczenia tych form aktywizacji (spadek o 1/4 w wypadku robót publicznych i o 1/3 w wypadku prac interwencyjnych). Ponadto odsetek uczestników tych form w strukturze działań aktywizacyjnych spadł w porównaniu z rokiem 2004 o 6 punktów procentowych w przypadku prac interwencyjnych, a o 4 procent w przypadku robót publicznych.

Interesujących spostrzeżeń dostarcza analiza stopnia wykorzystania aktywnych form przeciwdziałania bezrobocia w aktywizacji osób z najliczniejszych grup szczególnego ryzyka, tj. osób bezrobotnych do 25 roku życia, osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia oraz osób długotrwale bezrobotnych. Informacji na ten temat dostarcza wykres 2.13.

Wykres 2.13. Aktywizacja osób bezrobotnych z grup szczególnego ryzyka w 2005 roku

W ramach ogólnej liczby zaktywizowanych osób w omawianych kategoriach szkoleniami objęto co trzeciego przedstawiciela grup: osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia i osoby długotrwale bezrobotne oraz co czwartą osobę z grupy bezrobotnych do 25 roku życia. Jest to forma aktywizacji z powodzeniem stosowana w przypadku udzielania pomocy osobom zaliczającym się do wszystkich grup szczególnego ryzyka wymienionych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Stażę są dominującą formą aktywizacji osób bezrobotnych do 25 roku życia, gdyż w 2005 roku skorzystała z niej co druga aktywizowana osoba bezrobotna z tego przedziału wiekowego.

Dla odmiany stypendium na przygotowanie zawodowe w miejscu pracy otrzymał co czwarty przedstawiciel grupy osób długotrwale bezrobotnych objętych pomocą, natomiast wśród osób młodych do 25 roku życia była to forma mniej popularna, wykorzystana tylko przez co dziesiątą taką osobę.

Ze wsparcia finansowego przy rozpoczynaniu samodzielnej działalności gospodarczej, czyli z formy aktywizacji wymagającej największego zaangażowania ze strony osób bezrobotnych, skorzystał stosunkowo niewielki procent ich przedstawicieli (przedział

procentowy od prawie 5% dla osób bezrobotnych do 25 roku życia do ponad 8% dla osób długotrwale bezrobotnych korzystających z pomocy aktywizacyjnej w 2005 roku).

3. Fundusz Pracy i jego wykorzystanie

3.1. Wielkość Funduszu Pracy i struktura jego wydatkowania

Urzędy pracy województwa wielkopolskiego w 2005 roku wydatkowały środki Funduszu Pracy w łącznej kwocie 434 438,9 tys. zł.

Przeznaczyły je na finansowanie następujących zadań:

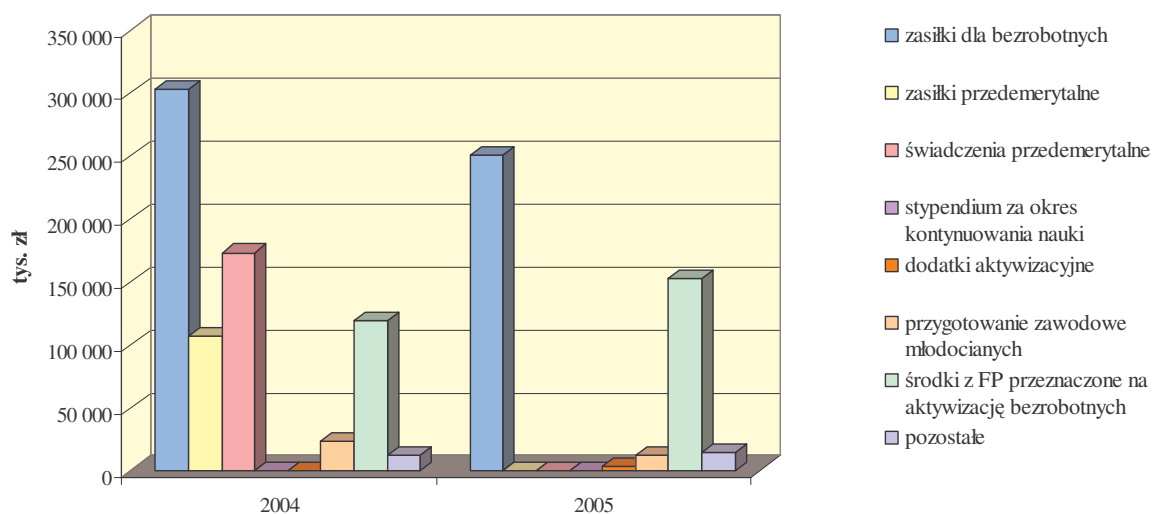
- obowiązkowych – w „bierny” sposób okresowo zabezpieczających materialnie osoby bezrobotne (zasilki – 250 882,7 tys. zł.),
- fakultatywnych – programy na rzecz aktywnego przeciwdziałania bezrobociu (152 373,9 tys. zł.),
- stypendiów za okres kontynuowania nauki, dodatków aktywizacyjnych (3 863,3 tys. zł),
- przygotowania zawodowego młodocianych (12 399,6 tys. zł)
- innych zadań – m.in. badania i analizy rynku pracy, koszty systemu informatycznego, informacja zawodowa i poradnictwo, koszty sądowe, egzekucyjne i prowadzenia rachunków bankowych (14 919,4 tys. zł).

Informacje na temat wydatków z Funduszu Pracy zawarte są w tabeli 3.1 i zobrazowane wykresem 3.1.

Tabela 3.1. Wydatkowane z Funduszu Pracy w województwie wielkopolskim w latach 2004-2005

Wyszczególnienie	lata				Dynamika %
	2004		2005		
	w tys. zł	struktura %	w tys. zł	struktura %	2004=100
Wydatkowane środki FP ogółem	738 123,00	100	434 438,90	100	58,9
z tego na:					
zasiłki dla bezrobotnych	303 200,5	41,1	250 882,7	57,7	82,7
zasiłki przedemerytalne	106 886,3	14,5	0	0	0
świadczenia przedemerytalne	173 293,1	23,5	0	0	0
stypendium za okres kontynuowania nauki	0	0	318,3	0,1	0,0
dotatki aktywizacyjne	0	0	3 545,0	0,8	0,0
przygotowanie zawodowe młodocianych	23 733,5	3,2	12 399,6	2,9	52,2
środki z FP przeznaczone na aktywizację bezrobotnych	119 092,9	16,1	152 373,9	35,1	127,9
pozostałe	11 916,7	1,6	14 919,4	3,4	125,2

W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek wykorzystania środków Funduszu o 303 684,1 tys. zł, to jest o blisko połowę i był wynikiem zmian uregulowań prawnych dotyczących wypłat niektórych świadczeń. Przede wszystkim nastąpiło przejęcie wypłat zasiłków i świadczeń przedemerytalnych przez zakłady ubezpieczeń społecznych. Był to znaczący wydatek z Funduszu, gdyż na realizację tych zadań urzędy pracy przeznaczały w poprzednich latach ponad 1/3 będących w ich dyspozycji środków finansowych. Kolejnym powodem spadku wielkości wydatków Funduszu było zmniejszenie wypłat z tytułu zasiłków dla bezrobotnych o ponad 50 milionów zł, co wiązało się głównie ze zmniejszeniem się w 2005 roku liczby bezrobotnych.

Wykres 3.1. Wydatkowane z Funduszu Pracy w województwie wielkopolskim w latach 2004-2005

W 2005 roku o blisko 30% wzrosły wydatki na realizację zadań fakultatywnych oraz innych zadań.

Systematyczny wzrost wielkości środków przeznaczonych na realizację programów przeciwdziałania bezrobociu obserwuje się od 2001 roku. Wydatki na ten cel dokonane w 2005 roku były najwyższe z dotychczasowych i stanowiły 35% ogółu środków pozostających w dyspozycji urzędów pracy, co pozwoliło większej liczbie bezrobotnych aktywnie uczestniczyć w rynku pracy.

3.2. Wydatki z Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu

W 2005 roku urzędy pracy województwa wielkopolskiego realizowały programy na rzecz promocji zatrudnieni, finansowane zarówno ze środków przyznanych wg kryteriów uchwalonych przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej, jak i wyasygnowanych z rezerwy samorządu województwa.

Wydatkowano na ten cel ogółem 152 373,9 tys. zł (kwota ta nie obejmuje wydatków na przygotowanie zawodowe młodocianych w wysokości 12 399,6 tys. zł), to jest o 27,9% więcej niż w roku poprzednim.

Szczegółowe informacje na temat wielkości i struktury wydatków na aktywizację osób bezrobotnych przedstawiają tabela 3.2 oraz wykresy 3.2 i 3.3.

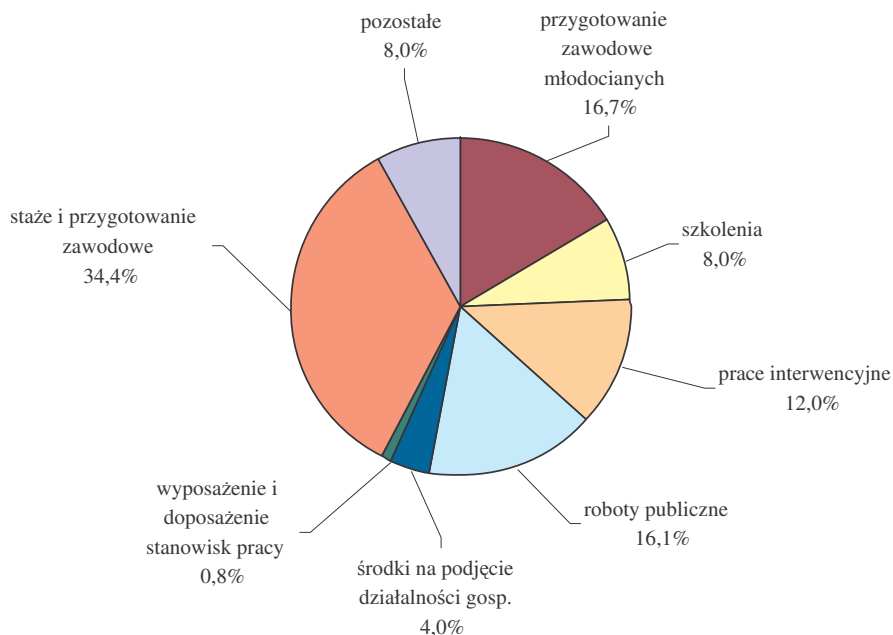
Tabela 3.2. Wydatkowane środki z Funduszu Pracy w województwie wielkopolskim w latach 2004-2005

Wyszczególnienie	lata				Dynamika %
	2004		2005		
	w tys. zł	struktura %	w tys. zł	struktura %	2004=100
Środki z FP przeznaczone na aktywizację bezrobotnych	142 826,4	100	164 773,5	100	115,4
z tego na:					
przygotowanie zawodowe młodocianych	23 733,5	16,7	12 399,6	7,5	52,2
szkolenia	11 359,3	8,0	13 525,1	8,2	119,1
w tym pożyczki szkoleniowe	37,0		31,3		84,6
prace interwencyjne	17 146,0	12,0	11 294,1	6,9	65,9
roboty publiczne	23 030,5	16,1	21 278,9	12,9	92,4
środki na podjęcie działalności gosp.	5 685,4	4,0	27 655,0	16,8	486,4
wyposażenie i doposażenie stanowisk pracy	1 194,8	0,8	10 288,9	6,2	861,1
staże i przygotowanie zawodowe (stypendia i skł. na ubezp. społ.)	49 185,1	34,4	65 832,1	40,0	133,8
z tego:					
stypendia za okres przygotowania zawodowego			18 509,1		
stypendia za okres stażu			47 323,0		
pozostałe	11 491,8	8,0	2 499,8	1,5	21,8
wydatki na aktywizację przypadające na jedną osobę zaktywizowaną ¹	3,4		3,7		×

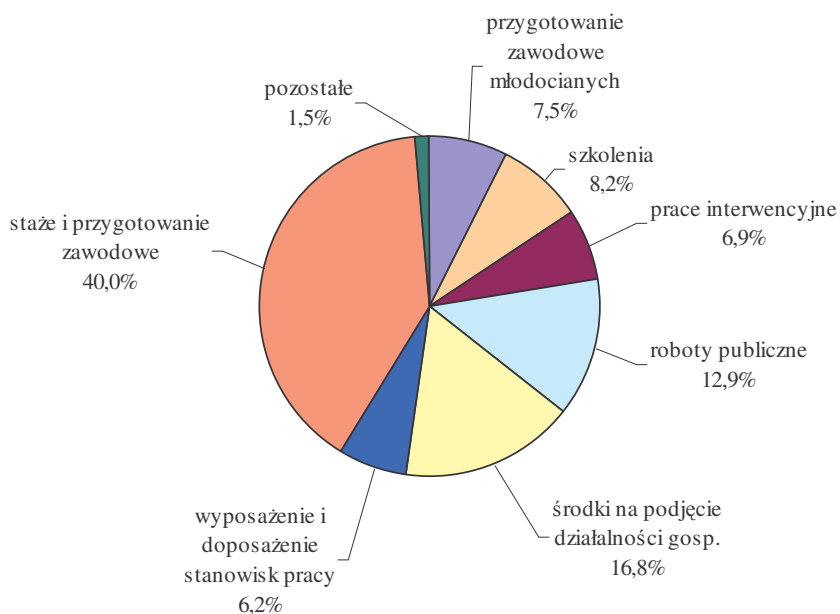
¹ stosunek wielkości środków z FP przeznaczonych na aktywizację do liczby osób objętych aktywizacją

Środki przeznaczone na finansowanie przygotowania zawodowego osób młodocianych do niedawna stanowiły znaczącą pozycję w wydatkach urzędów pracy. Od drugiej połowy 2005 roku wydatki poniesione z tego tytułu refundują pracodawcom ochotnicze hufce pracy, co wpłynęło na zmniejszenie ich wysokości o blisko połowę.

Wykres 3.2. Środki z FP przeznaczone na aktywizację bezrobotnych w 2004 roku

Wykres 3.3. Środki z FP przeznaczone na aktywizację bezrobotnych w 2005 roku

Zdecydowanie największym zainteresowaniem pracodawców cieszyła się współpraca z urzędami w zakresie uruchamiania staży i przygotowania zawodowego. Stypendia za okres stażu i przygotowania zawodowego stanowiły ponad 1/3 ogółu wydatków na aktywizację osób bezrobotnych. W porównaniu z 2004 rokiem zanotowano ich wzrost o ponad 30 punktów procentowych.

Blisko pięciokrotnie wzrosły wydatki na promocję samozatrudnienia, a ośmiopółkrotnie na wyposażenie i doposażenie stanowisk pracy. Wzrost aktywności urzędów pracy w zakresie udzielania wsparcia finansowego przy rozpoczynaniu działalności gospodarczej na własny rachunek był związany z uruchomieniem dodatkowych środków z rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej przeznaczonych na aktywizację w kierunku samozatrudnienia młodych ludzi, którzy nie podjęli jeszcze pierwszej pracy. Powiatowe urzędy pracy udzielały dotacji osobom zainteresowanym otwarciem małej firmy, które przedstawiły biznesplan rokujący nadzieje na stworzenie stabilnego miejsca pracy i wypracowanie przyszłych zysków.

Szkolenia również stanowiły znaczącą pozycję w tym zestawieniu – 8,2% środków przeznaczonych na aktywizację. Udział tej formy w strukturze programów rynkowych nie uległ zmianie w stosunku do roku poprzedniego, ale wielkość wydatków zwiększyła się o 1/5 w stosunku do ich wielkości w 2004 roku.

O blisko połowę zmniejszyły się wydatki na prace interwencyjne.

Na uwagę zasługuje również kształtowanie się wielkości wydatków przypadających na jedną osobę zaktywizowaną. Wielkość ta wzrosła do 3 651 zł w 2005 roku, wobec 3 381 zł w roku poprzednim. Wzrost nastąpił mimo zwiększenia się liczby osób objętych aktywizacją. Przyczyną były zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy sankcjonujące refundację przez urzędy pracy kosztów dodatkowych, związanych z uruchamianiem programów aktywizujących, np. kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną w czasie uczestniczenia osoby bezrobotnej w programie aktywizującym.

4. Programy aktywizacji zawodowej bezrobotnych o zasięgu wojewódzkim

Jednym z podstawowych zadań urzędów pracy jest inicjowanie programów przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. W 2005 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu uczestniczył zarówno w programach realizowanych w

skali ogólnokrajowej, jak i opracowywał własne wojewódzkie programy skierowane do grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Jak w pozostałych częściach kraju na terenie Wielkopolski w 2005 roku realizowane były działania wynikające z kontynuacji programu aktywizacji ludzi młodych „Pierwsza Praca”. Program, podobnie jak w latach ubiegłych, cieszył się dużym zainteresowaniem młodych ludzi oraz pracodawców z terenu województwa wielkopolskiego.

Od lipca natomiast wdrażany był nowy projekt Ministerstwa Gospodarki i Pracy „Pierwszy Biznes”, wspierający podejmowanie samozatrudnienia przez młodzież.

W Wielkopolsce realizowano ponadto dwa programy o zasięgu wojewódzkim: „Rowy” i „Lepsza Droga”. Ich celem było zaktywizowanie osób długotrwale bezrobotnych z terenów wiejskich województwa wielkopolskiego. Wykonanie działań poza efektami w sferze społecznej przyczyniło się do poprawy infrastruktury melioracyjnej i drogowej województwa.

4.1. Pierwsza Praca

Od 2002 roku na terenie Wielkopolski realizowany jest ogólnokrajowy program aktywizacji ludzi młodych „Pierwsza Praca”. Jego głównym celem jest zwiększenie szans na uzyskanie pierwszego doświadczenia zawodowego oraz podjęcie zatrudnienia przez młodych ludzi. Adresatami programu są osoby bezrobotne do 25 roku życia oraz bezrobotni absolwenci szkół wyższych do 27 roku życia.

W 2005 roku cele programu osiągnięte były w ramach podprogramów:

- Informacja, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy
- Samozatrudnienie
- Małe i średnie przedsiębiorstwa
- Działania wynikające z programów PHARE 2002 i 2003.

Realizacją zadań wynikających z programu „Pierwsza Praca” zajmowały się powiatowe urzędy pracy oraz Wojewódzki Urząd Pracy. Ogółem wszystkimi działaniami objęły one 65 601 osób, w tym:

- instrumentami rynku pracy oraz działaniami w ramach PHARE – 21 359 osób,
- informacją, poradnictwem zawodowym i pośrednictwem pracy – 44 242 osoby.

Silny segment działań urzędów stanowiły instrumenty rynku pracy nastawione na zwiększenie szans młodych ludzi na rynku pracy poprzez umożliwienie im zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podwyższenie posiadanych kwalifikacji zawodowych. Największym zainteresowaniem cieszyły się staże, na które skierowano 10 849 osób.

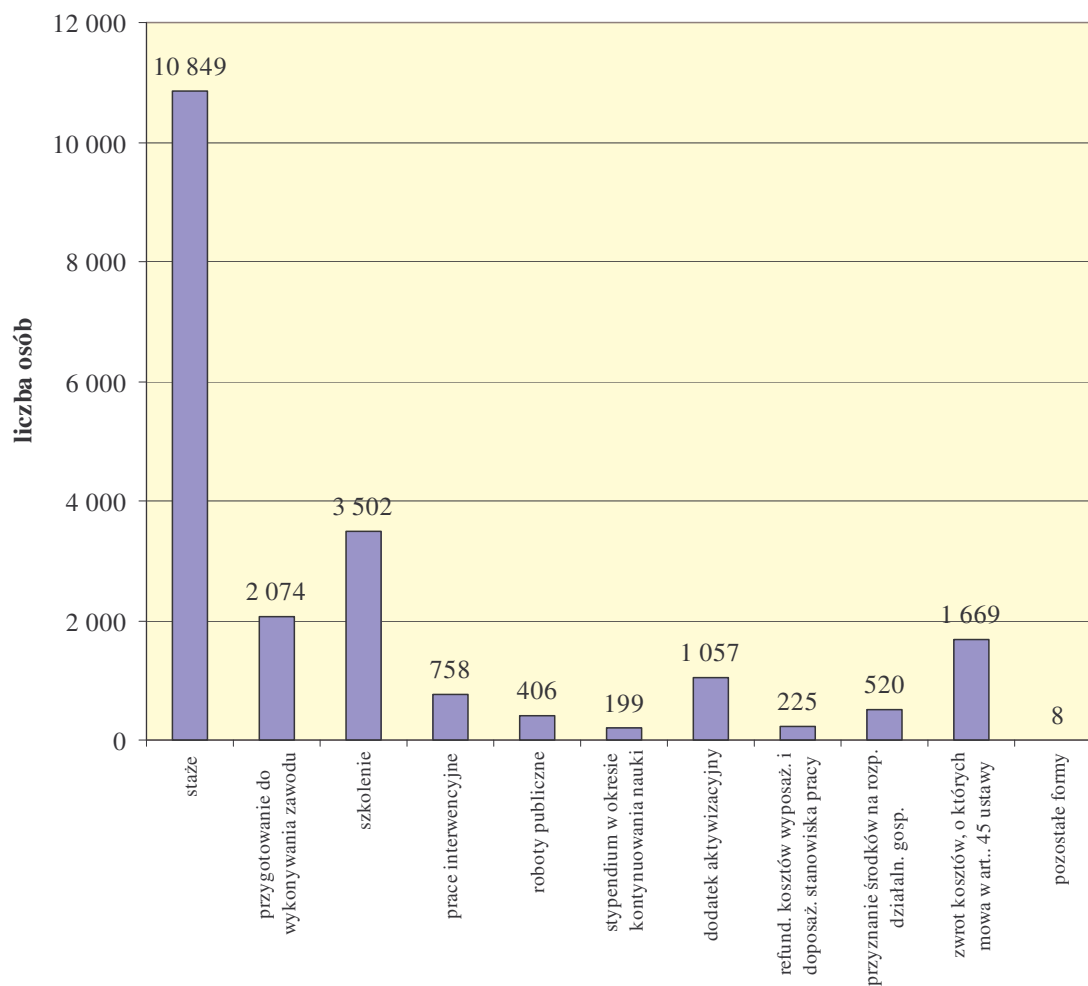
Dodatkowo 2 074 osoby skierowano w ramach przygotowania do wykonywania zawodu. W szkoleniach uczestniczyły 3 502 osoby, a 2 otrzymały pożyczki na sfinansowanie kosztów szkolenia.

Urzędy pracy umożliwiły również zdobycie pierwszego zatrudnienia. Młodzi ludzie kierowani byli do prac w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych. Z tych form aktywizacji skorzystały 1 164 osoby. Ponadto dodatek aktywizacyjny z tytułu podjęcia pracy przyznano 1 057 osobom.

Młodzi bezrobotni zachęceni byli również do podejmowania działalności na własny rachunek. Środki na podjęcie działalności gospodarczej przyznano 520 osobom.

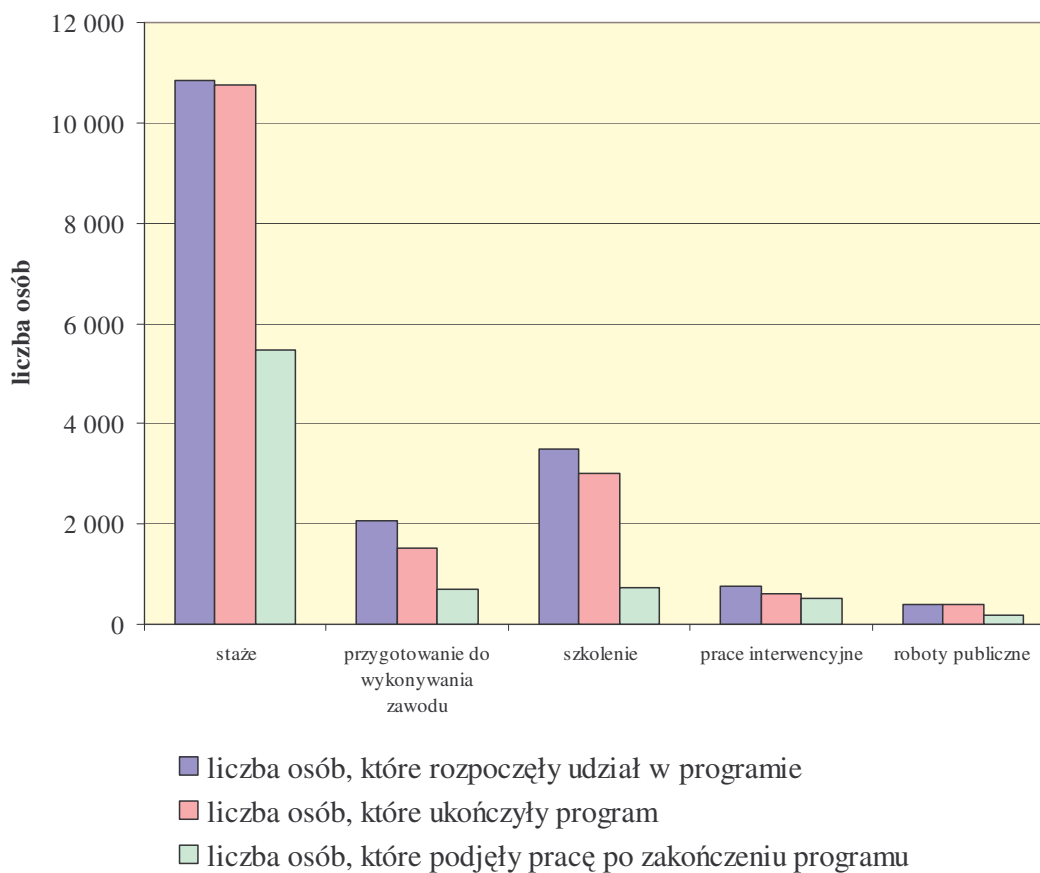
Liczbę osób rozpoczynających w 2005 roku udział w programach aktywizacyjnych w ramach programu „Pierwsza Praca” przedstawia wykres 4.1.

Wykres 4.1. Liczba osób objętych programami rynku pracy w 2005 roku

Realizacja zadań w 2005 roku w dużym zakresie była kontynuacją działań rozpoczętych w 2004 roku. W związku z tym liczba aktywizowanych osób w rzeczywistości była wyższa niż przytoczone dane dotyczące osób przystępujących do programu.

Efektywność wybranych programów rynku pracy przedstawia wykres 4.2

Wykres 4.2. Efektywność wybranych programów rynku pracy w 2005 roku

Podstawowe założenia programu „Pierwsza Praca” realizowane były nie tylko poprzez aktywne programy rynku pracy. Urzędy pracy prowadziły również działania pobudzające młodzież do aktywności i przygotowujące ją do samodzielnego poruszania się po rynku pracy. Segment ten realizowany był przez doradców zawodowych i pośredników pracy.

Oferowali oni szeroki zakres usług, zarówno w formach grupowych, jak i indywidualnych. Z indywidualnych spotkań z doradcą zawodowym skorzystało 16 106 osób. W różnego rodzaju spotkaniach grupowych uczestniczyło łącznie 21 421 osób. Zorganizowano dla nich:

- 860 spotkań w ramach „Samodzielność w poszukiwaniu pierwszej pracy”,
- 478 spotkań w ramach informacji zawodowej,
- 598 spotkań w ramach poradnictwa grupowego,
- 242 warsztaty dotyczące indywidualnych planów działania,
- zajęcia aktywizacyjne oraz szkolenia w klubie pracy .

Urzędy pracy nawiązywały również kontakty z zakładami pracy w celu umożliwienia młodym ludziom bezpośrednich rozmów z pracodawcami. W ich wyniku zorganizowano 590 giełd pracy, w których uczestniczyło 4 806 osób.

Program „Pierwsza Praca” wspierany był dodatkowo możliwościami dostarczanymi przez program PHARE 2002 i 2003. W projektach podejmowanych w jego ramach zaktywizowano ogółem 92 osoby.

4.2. Pierwsza Praca – Pierwszy Biznes

W lipcu 2005 roku Ministerstwo Gospodarki i Pracy uruchomiło Program „Pierwszy Biznes”. Stanowi on element programu „Pierwsza Praca” mający na celu wzmocnienie działań na rzecz samozatrudnienia młodych ludzi. Jego zadaniem jest pomoc młodym bezrobotnym w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej oraz promocja przedsiębiorczości wśród tej kategorii osób.

Do programu przystąpiło 28 powiatów z terenu Wielkopolski. Na realizację zadań województwo otrzymało z Ministerstwa 4 064,9 tys. zł z rezerwy Funduszu Pracy, co stanowi 15,5% ogółu środków przeznaczonych na ten cel w kraju.

Uruchomienie programu „Pierwszy Biznes” zostało poprzedzone intensywną kampanią promocyjną w województwie. Zorganizowano 317 spotkań informacyjnych dla młodych ludzi, a w stolicach subregionów odbył się cykl konferencji na ten temat. WUP zorganizował dla pracowników powiatowych urzędów pracy szkolenie „Administracyjno-prawne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej”.

Do udziału w programie urzędy pracy zakwalifikowały łącznie 487 osób bezrobotnych zainteresowanych założeniem własnej firmy. Program oferował im kompleksowe działania: szkolenia teoretyczne, doradztwo, szkolenia praktyczne oraz wsparcie finansowe w formie dotacji na podjęcie działalności gospodarczej, a także udział w stażach.

Na szkolenia teoretyczne zostało skierowanych 411 osób, 4 osoby skierowano do odbycia stażu. Doradztwem objęto 189 osób, a w warsztatach szkoleniowych uczestniczyło 31 osób.

W ramach programu powiatowe urzędy pracy przyznały 324 dotacje na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Z udziałem dotacji podjęto 103 rodzaje działalności, z czego najwięcej środków przeznaczono na: sklepy odzieżowe, działalność usługową, usługi ogólnobudowlane oraz warsztaty samochodowe.

Ogółem na osiągnięcie tych efektów wydatkowano 3 826,6 tys. zł z przydzielonej kwoty. Niewykorzystane środki przeznaczono na aktywizację osób bezrobotnych powyżej 25 roku życia.

4.3. Rowy

W 2005 roku na terenie województwa wielkopolskiego wzorem lat ubiegłych realizowany był program aktywizacji osób bezrobotnych „Rowy”. Kontynuacja działań związana była z pozytywną oceną ubiegłorocznych rezultatów przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego.

Głównymi celami programu były aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz poprawa stanu infrastruktury melioracyjnej w województwie. Partnerami w realizacji zadań byli: Wojewódzki Urząd Pracy, Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, samorzady lokalne, spółki wodne oraz samorzady gminne.

Na program składały się dwa projekty: „Rowy – melioracje podstawowe” oraz jego uzupełnienie „Rowy – melioracje szczegółowe”. Zakres prac konserwacyjnych w 2005 roku po raz pierwszy został rozszerzony o prace na urządzeniach melioracji szczegółowych w związku z dużym zainteresowaniem samorządów lokalnych.

Działania przeprowadzone w ramach programów finansowane były ze środków pochodzących z rezerwy Funduszu Pracy pozostającej w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego. Ogółem na wdrożenie obu inicjatyw wydatkowano 7 386,6 tys. zł, w tym na prace w zakresie melioracji podstawowej 7 041,1 tys. zł i melioracji szczegółowej 345,5 tys. zł.

Określenie grup ryzyka oraz rekrutację uczestników przeprowadziły powiatowe urzędy pracy. Zgodnie z założeniami w projekcie uczestniczyły osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, zamieszkujące tereny wiejskie i o wysokim zagrożeniu bezrobociem z obszaru województwa wielkopolskiego. Zakwalifikowane osoby kierowane były do prac w ramach robót publicznych. Ogółem przy realizacji zadań zaktywizowanych zostało 1 371 osób.

Program „Rowy – melioracje podstawowe 2005” realizowany był w okresie od 5 maja do 31 października 2005 roku. Obejmował on prace związane z melioracją podstawową, czyli konserwacją wałów przeciwpowodziowych i konserwacją kanałów. Przeprowadzono je na terenie 31 powiatów województwa wielkopolskiego. W ramach projektu wykonano roboty konserwacyjne na 2 898,503 km rzek i kanałów (41% ich stanu ewidencyjnego), a także 461,55 km wałów przeciwpowodziowych (60,4% ich stanu ewidencyjnego).

Do wykonania tych zadań zaangażowanych zostało 1 291 osób bezrobotnych. Około 12% z ogólnej liczby, tj. 142 osoby uzyskały zatrudnienie po zakończeniu programu.

Program „Rowy – melioracje szczegółowe” realizowano od 1 czerwca do 31 października 2005 roku. Zasięg projektu obejmował 3 powiaty charakteryzujące się szczególnie wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych: powiat kolski, powiat wrzesiński oraz powiat złotowski. Zadania wykonywało 80 osób, z czego 28 uzyskało zatrudnienie po programie.

Realizacja obu segmentów programu „Rowy” przyniosła wymierne korzyści. Poza efektami zatrudnieniowymi na obszarach wiejskich, wykonanie zadań przyczyniło się do poprawy funkcjonowania urzędów melioracyjnych w województwie. Znaczne korzyści odniosły samorządy gminne, które miały możliwość przeprowadzenia niezbędnych prac w zakresie gospodarki wodnej.

4.4. Lepsza droga

Zgodnie z decyzją Samorządu Województwa Wielkopolskiego, w 2005 roku na obszarze województwa kontynuowany był również program aktywizacji zawodowej „Lepsza droga”.

Program opracowany został przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, przy współpracy z Wielkopolskim Zarządem Dróg Wojewódzkich. Pozostałymi partnerami w projekcie były powiatowe urzędy pracy oraz samorządy gminne.

Liczba osób zaktywizowanych w ramach wojewódzkich programów ROWY i LEPSZA DROGA

Program miał na celu aktywizację zawodową osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz poprawę infrastruktury drogowej w województwie wielkopolskim.

Na realizację zadań wynikających z projektu „Lepsza Droga” Samorząd Województwa pozyskał środki Funduszu Pracy pochodzące z rezerwy Ministra Gospodarki i Pracy. Ogółem na ten cel w województwie wydatkowano 532,4 tys. zł.

W ramach tych środków zaktywizowanych zostało 155 osób. Uczestnikami były wybrane przez powiatowe urzędy pracy osoby długotrwale bezrobotne zamieszkujące tereny wiejskie województwa wielkopolskiego.

Program wdrażany był w okresie od 1 lipca do 28 października 2005 roku. Obejmował swoim zasięgiem 18 powiatów wielkopolskich wybranych przez Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich w oparciu o ocenę stanu dróg: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki,

gnieźnieński, kaliski, kolski, koniński, kościański, nowotomyski, ostrowski, pleszewski, słupecki, szamotulski, średzki, turecki, wągrowiecki, wolsztyński, wrzesiński i złotowski.

Na wyznaczonym obszarze uczestnicy programu w ramach robót publicznych przeprowadzili prace mające na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, porządkowanie pasa drogowego, poprawę estetyki dróg wojewódzkich, a także utrzymanie obiektów inżynierskich, jak mosty i przepusty. W tym celu wykonano m.in.:

- wycinki około 300 000 m³ krzewów,
- umocnienia około 5 100 m² poboczy,
- uporządkowania około 600 km pasa drogowego,
- ustawienia 1 500 znaków i pachołków,
- wykoszenia około 250 000 m² traw.

Jakość wykonania uzyskała pozytywną ocenę Wielkopolskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich. Program został oceniony dodatnio również przez innych partnerów ze względu na osiągnięte rezultaty w sferze społecznej oraz na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego w powiatach wielkopolskich.

5. Realizacja programów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego

W roku 2005 kontynuowana była, zapoczątkowana rok wcześniej, realizacja programów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Pomoc płynąca z tego Funduszu pozwala na szybkie reagowanie na aktualną sytuację na rynku pracy, poprzez tworzenie programów jak najlepiej do niej dopasowanych i skierowanie ich do osób, które same nie są w stanie zmienić swojej sytuacji życiowej lub potrzebują wsparcia w dostosowaniu do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy.

Wojewódzki Urząd Pracy był beneficjentem końcowym, co oznacza, że pełnił funkcję Instytucji Wdrażającej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich dla Działań 1.2 i 1.3, a także w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego dla Działań 2.1, 2.3 i 2.4.

5.1. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich

Realizowane zadania w ramach tego programu dotyczyły wsparcia ludzi młodych – Działanie 1.2 oraz zwalczania długotrwałego bezrobocia – Działanie 1.3.

Celem Działania 1.2 było przede wszystkim wsparcie młodzieży oraz absolwentów szkół, poprzez ułatwienie im zatrudnienia, a także ułatwianie i zachęcanie do samozatrudnienia. W ramach Działania 1.3 koncentrowano się głównie na zmniejszeniu liczby bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy oraz ograniczaniu przyczyn bezrobocia i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Wsparcie udzielane osobom bezrobotnym koncentrowało się na realizacji zindywidualizowanych programów szkoleniowych, wspieraniu samozatrudnienia oraz pomocy w zakładaniu działalności gospodarczej, a także prowadzeniu działań doradczych i szkoleniowych.

Powiatowe urzędy pracy z terenu woj. wielkopolskiego sporządziły wnioski „posiłkowe” o dofinansowanie realizacji projektu dla Działań 1.2 i 1.3 schemat a), na podstawie których Wojewódzki Urząd Pracy stworzył w 2005 roku dwa projekty:

- „Młodzi na start” w ramach Działania 1.2,
- „Powrót na rynek pracy” w ramach Działania 1.3.

Wnioski były składane w odpowiedzi na ogłoszony konkurs. Na te dwa Działania złożono 116 wniosków. Zawarto łącznie na ich realizację 64 umowy na ogólną kwotę 46 920.093 zł.

W ramach schematu b) Działanie 1.2 Promocja aktywności zawodowej młodzieży oraz Działanie 1.3 Wsparcie otoczenia społecznego osób bezrobotnych, Wojewódzki Urząd Pracy jako instytucja wdrażająca, w ramach ogłoszonego konkursu przyjmował projekty składane przez różnych uprawnionych projektodawców. Łącznie na obydwa działania podpisanych zostało 13 umów, na kwotę 3 305 097 zł.

5.2. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

W ramach tego programu Wojewódzki Urząd Pracy był Beneficjentem Końcowym dla Działań: 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie, 2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa, 2.4 Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi.

Celem Działania 2.1 jest zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców i ich zdolności w zakresie dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do wymogów regionalnego rynku pracy. Na realizację zadań w ramach tego Działania złożonych zostało 107 wniosków. Podpisanych zostało 20 umów na kwotę 22 960 424 zł.

Działanie 2.3, którego ogólnym celem jest dostosowywanie osób do funkcjonowania w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych oraz przygotowanie ich do wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, poprzez stworzenie warunków ułatwiających osobom zatrudnionym w rolnictwie znalezienie zatrudnienia poza sektorem rolnym. Na Działanie to do Wojewódzkiego Urzędu Pracy wpłynęło 26 wniosków. Podpisano 11 umów na kwotę 13 527 792 zł.

Na Działanie 2.4 służące reorientacji zawodowej osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi wpłynęło 35 wniosków. Zawarto 16 umów na kwotę 18 839 030 zł.

Łącznie dla wszystkich wymienionych wyżej Działań podpisano 47 umów na ogólną wartość 55 327 246 zł., a środki w woj. wielkopolskim zostały wyczerpane.

6. Podsumowanie i wnioski

1. Jedno z istotnych zagadnień z punktu widzenia rynku pracy stanowią obserwowane zmiany w strukturze ludności według wieku, generalnie określane jako proces starzenia się ludności. Zmiany te, polegające na zmniejszającym się odsetku ludności w wieku przedprodukcyjnym i wzroście odsetka ludności w wieku produkcyjnym, dotyczącego głównie wzrostu udziału starszych grup wiekowych, mogą spowodować poważny problem z punktu widzenia rynku pracy, na którym to wzrastać będzie zatrudnienie ludzi starszych. Zwiększający się udział starszych pracowników na rynku pracy wymagać będzie doskonalenia ich umiejętności, szkolenia i zdobywania nowych kwalifikacji. Jednocześnie konieczne będzie położenie nacisku na aktywizację osób nie dość zmotywowanych i aktywnie poszukujących pracy, np. kobiet.
2. W 2005 roku na rynku pracy pojawiło się więcej niż w latach poprzednich podmiotów gospodarczych, co można po części powiązać z pewnymi udogodnieniami, głównie finansowymi dla tworzących nowe miejsca pracy. Tym samym wzrosła liczba pracujących i zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Największy przyrost firm zanotowano w branżach dotąd marginalnie występujących na rynku, a mianowicie w obsłudze nieruchomości i firm oraz pośrednictwie finansowym, co może pozytywnie świadczyć o dokonujących się zmianach w gospodarce i wzroście zapotrzebowania na usługi.
3. Rok 2005 był kolejnym rokiem znaczącego spadku bezrobocia – o prawie 9% i obniżenia stopy bezrobocia do 14,6, z jednoczesnym utrzymaniem się relatywnie wyższego

bezrobocia na terenach wiejskich, co było uwarunkowane niedostateczną podażą miejsc pracy na wsi oraz małą mobilnością osób tam mieszkających. Silniejszy spadek bezrobocia obserwowany był wśród mężczyzn – o 14,3%, aniżeli wśród kobiet – spadek o 4,6%.

4. Sytuacja kobiet na wielkopolskim rynku pracy była trudna i z roku na rok ulegała pogorszeniu. W łącznej liczbie bezrobotnych, kobiety stanowiły w 2005 roku aż 57,7% i w porównaniu z rokiem poprzednim odsetek bezrobotnych kobiet zwiększył się o 2,6 punktu procentowego, a w stosunku do 2003 roku o 4,4 punktu procentowego. Kobiety mimo przeciętnie lepszego wykształcenia miały większe problemy z podjęciem pracy i wejściem z powrotem na rynek pracy, częściej niż mężczyźni były też zwalniane z pracy.
5. Wyższa niż przed rokiem była liczba oferowanych przez zakłady pracy miejsc pracy. W dyspozycji urzędów pozostawało o 3% ofert pracy więcej niż w 2004 roku. W ogólnej liczbie ofert zdecydowaną większość stanowiły oferty pracy niesubsydiowanej, co należy odnotować jako zjawisko pozytywne.
6. Pomimo znaczącego spadku bezrobocia rok 2005 charakteryzował się dość wysoką płynnością bezrobocia mającą swoje odbicie w wysokiej liczbie bezrobotnych napływających i odpływających z bezrobocia. Na podkreślenie zasługuje fakt, że spośród wyłączonych z ewidencji, prawie 50 % stanowili podejmujący pracę.
7. W roku 2005 wyraźnie zauważalne na rynku pracy było zainteresowanie pracodawców pracownikami wykwalifikowanymi, co nie było równoznaczne z zainteresowaniem poziomem posiadanego przez nich wykształcenia, o czym świadczyła utrzymująca się ponad 10-tysięczna rzesza bezrobotnych z wykształceniem wyższym.
8. Rok 2005 był kolejnym rokiem dostosowywania metod pracy służb doradczych do standardów europejskich, co owocowało zwiększaniem się profesjonalizmu i efektywności tych działań. Na szczególne podkreślenie zasługują:
 - poszerzenie się zakresu działań doradczych o udzielanie kompetentnych informacji o możliwościach – zarówno edukacyjnych, jak i zawodowych – jakie stworzyła akcesja Polski do Unii Europejskiej,
 - pogłębiające się współdziałanie służb doradczych ze służbami pośrednictwa pracy, szczególnie w zakresie kojarzenia najodpowiedniejszych kandydatów z ofertami

pracy będącymi w dyspozycji urzędów pracy, a tym samym przyczynianie się do umacniania wśród pracodawców wizerunku urzędu pracy jako doświadczonego i solidnego partnera w procesie doboru kadr pracowniczych,

- stałe podnoszenie jakości metod pracy poradniczej z klientami, między innymi poprzez opracowywanie nowych, autorskich programów zajęć grupowych, lepiej dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz objęcie większej grupy klientów profesjonalnym poradnictwem indywidualnym wykorzystującym diagnostykę psychologiczną oraz narzędzia testowe w celu optymalnego wyboru zawodu bądź kierunku przekwalifikowania,
 - ciągłe zacieśnianie współpracy z partnerami na rynku pracy w zakresie przeprowadzania inicjatyw o charakterze doradczym o stale podwyższającym się poziomie merytorycznym i coraz sprawniejszych organizacyjnie (giełdy zawodów i szkół, targi pracy).
9. W 2005 roku liczba osób bezrobotnych zaktywizowanych w ramach stosowanych przez urzędy pracy aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o ponad 2,5 tysiąca osób, a działaniami aktywizacyjnymi objęto średnio co piątego klienta.
 10. Najliczniejsza grupa osób (co druga osoba aktywizowana) otrzymała pomoc w postaci stypendium za odbywany staż lub przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Wzrost znaczenia tego rodzaju wsparcia wiąże się z równoczesnym znacznym spadkiem wykorzystania w aktywizowaniu osób bezrobotnych prac interwencyjnych i robót publicznych, do niedawna wiodących form aktywizacji. Formy te są obecnie uruchamiane przede wszystkim w celu aktywizacji osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia, często długotrwale bezrobotnych.
 11. Szkolenia od lat są najbardziej uniwersalnym sposobem ułatwiania osobom bezrobotnym zaistnienia na rynku pracy. Zarówno przysposabiają do zawodu, powiększają umiejętności bezrobotnych, jak i dają możliwość uzyskania wymaganych przez pracodawców licencji, certyfikatów i świadectw kwalifikacyjnych. W 2005 roku objęto nimi bezrobotnych reprezentujących wszystkie grupy szczególnego ryzyka, a skala stosowania tego narzędzia aktywizacji znacząco wzrosła, gdyż szkolenie odbyła co trzecia osoba aktywizowana. Szkolenia stanowiły jeden z głównych elementów konstruowanych przez urzędy pracy programów aktywizacyjnych wykorzystujących środki funduszy europejskich.

12. Trzypółkrotnie większa niż w roku poprzednim liczba osób podjęła decyzję o rozpoczęciu pracy na własny rachunek i otrzymała na ten cel znaczące wsparcie ze środków Funduszu Pracy. Mimo znaczącego wzrostu liczby osób bezrobotnych zaktywizowanych tym sposobem, pomocą tego rodzaju objęta była tylko co piętnasta osoba aktywizowana. Rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej jest obarczone ryzykiem niewspółmiernie wyższym niż uczestnictwo w pozostałych formach aktywizacji, co powoduje, że decydują się na nie tylko osoby najaktywniejsze, wierzące w swoje siły, zdeterminowane i zaangażowane.
13. Deklarowana przez resort pracy polityka w zakresie wykorzystania środków z Funduszu Pracy, charakteryzująca się odchodzeniem od wydatków na „pasywne” formy pomocy bezrobotnym na rzecz form „aktywnych”, znajduje odbicie w poziomie i strukturze wydatków urzędów pracy województwa wielkopolskiego. Wzrasta wielkość wydatków na aktywizację osób bezrobotnych, a spada na realizację obowiązkowych zadań Funduszu (wypłata zasiłków). Rośnie wielkość wydatków na wsparcie samozatrudnienia. W strukturze wykorzystania środków na programy aktywizujące dominują wydatki na stypendia za okres stażu i przygotowania zawodowego, udzielane młodym osobom bezrobotnym wkraczającym na rynek pracy.